

Spoločný program rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina

AKČNÝ PLÁN NA ROKY 2015 - 2020

Spoločný program rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina

Spracovaný v roku 2015 ako aktualizácia *Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Združenia Rajecká dolina* v súlade so zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z. účinného od 1. januára 2015.

Spracovateľ:

Združenie obcí Rajecká dolina
Námestie SNP 1/29, 013 13 Rajecké Teplice
IČO: 37805533
Predseda združenia: Ing. Ján Rybárik

© Združenie obcí Rajecká dolina (2015)

OBSAH

1	Úvod	4
2	VYMEDZENIE A POLOHA	7
2.1	Základná charakteristika	7
2.2	Poloha	8
2.3	Vymedzenie	8
2.4	Vývoj územia	10
2.5	Analýza SWOT.....	13
3	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE.....	14
3.1	Vodné hospodárstvo	14
3.2	Odpadové hospodárstvo.....	16
3.3	Energetika	17
3.4	Zásobovanie plynom a teplom	17
3.5	Environmentálne záťaže	17
3.6	Ochrana a kvalita krajiny	18
3.7	Analýza SWOT.....	20
4	REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA.....	21
4.1	Urbanizačné predpoklady.....	21
4.2	Dopravná infraštruktúra	21
4.3	Bývanie a bytový fond.....	23
4.4	Občianska vybavenosť.....	24
4.5	Analýza SWOT.....	26
5	OBYVATEĽSTVO	28
5.1	Vývoj počtu obyvateľov	29
5.2	Veková štruktúra obyvateľstva	30
5.3	Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva	31
5.4	Ekonomická štruktúra obyvateľstva.....	31
5.5	Analýza SWOT.....	33
6	HOSPODÁRSTVO.....	34
6.1	Primárny sektor	34
6.2	Sekundárny sektor	35
6.3	Terciárny sektor	36
6.4	Analýza SWOT.....	36
7	CESTOVNÝ RUCH	38
7.1	Analýza primárnej ponuky.....	38
7.2	Analýza sekundárnej ponuky	43
7.3	Analýza SWOT.....	45
8	STRATÉGIA ROZVOJA.....	47
8.1	Vízia	47
8.2	Program rozvoja.....	48
9	REALIZÁCIA PROGRAMU	53
9.1	Akčný plán na roky 2015 - 2020	53
9.2	Plán realizácie	56
9.3	Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie Programu	56
9.4	Finančné zabezpečenie realizácie Programu	57
10	VÝCHODISKÁ STRATÉGIE	59

10.1	Národná úroveň	59
10.2	Nadregionálna úroveň	60
10.3	Regionálna úroveň	60
11	ZÁVER.....	61

ZOZNAM OBRÁZKOV A GRAFOV

Obrázok 1	- Mapa územia združenia	7
Obrázok 2	- Podiel obcí na rozlohe mikroregiónu	9
Obrázok 3	- Podiel obcí na obyvateľstve mikroregiónu.....	28
Obrázok 4	- Graf vývoja počtu obyvateľov ZODR.....	30

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1	- Rozloha obcí združenia (Zdroj: ŠÚ SR, 2015).....	9
Tabuľka 2	- Environmentálne záťaž na území združenia (Zdroj: enviroportal.sk, 2015).....	18
Tabuľka 3	- Veľkostné skupiny sídiel v regióne (Zdroj: ŠÚ SR, 2015).....	21
Tabuľka 4	- počet obývaných bytov (Zdroj: ŠÚ SR - SOBD 2011).....	23
Tabuľka 5	- Počet obyvateľov združenia (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)	28
Tabuľka 6	- počet obyvateľom združenia za posledných 10 rokov (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)	29
Tabuľka 7	- Veková štruktúra obyvateľstva (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)	30
Tabuľka 8	- Nezamestnanosť na území združenia (Zdroj: ÚPSVaR a ŠÚ SR 2015).....	32
Tabuľka 9	- Porovnávací ukazovateľ nezamestnanosti (Zdroj: ÚPSVaR a ŠÚ SR 2015).....	32
Tabuľka 10	- Prehľad využitia územia (Zdroj: ŠÚ SR, 2014)	35
Tabuľka 11	- Štruktúra právnických osôb v regióne (Zdroj: ŠÚ SR, 2014)	36
Tabuľka 12	- Operačné programy a alokácie v EUR (Zdroj: partnerskadohoda.gov.sk, 2015) ...	58

1 ÚVOD

Rozvoj je základným cieľom každej ľudskej činnosti a je podstatou ľudskej existencie ako takej. Tak ako rozvíjajú jedinci svoje schopnosti v škole a v práci, ako rastú obchodné spoločnosti a ako sa rozvíja celá krajina v záujme zlepšovania života svojich obyvateľov, tak je nevyhnutné, aby sa plánovane rozvíjali aj menšie územné jednotky - vyššie územné celky a jednotlivé obce. Akousi nadstavbou, ktorá v mnohom umožní podporiť prípadne plne zastúpiť individuálne strategické plánovanie jednotlivých obcí, je spolupráca viacerých obcí, ktoré sa združujú vo forme mikroregiónov. Pod pojmom mikroregión rozumieme geograficky ohraničené územie, ktoré má isté spoločné charakteristiky (napríklad prírodné, demografické, historické, kultúrne). Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v aktuálnom znení neskorších predpisov definuje mikroregionálne združenie ako právnickú osobu, založenú na účely dosiahnutia spoločných riešení pri zvyšovaní úrovne hospodárskeho, sociálneho a územného rozvoja regiónu a v zmysle § 20a až 20f zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je mikroregión vo svojej podstate združenie obcí. Predmetom činnosti takéhoto združenia je najmä oblasť sociálnych vecí, starostlivosti o životné prostredie (predovšetkým zhromažďovanie, odvoz a spracúvanie komunálneho odpadu, odvádzanie a čistenie odpadových vôd), miestna doprava, oblasť školstva, kultúry a miestny cestovný ruch. Svojou činnosťou združenie obcí napomáha vytvárať podmienky na plnenie úloh obcí, ako aj úloh vyššieho územného celku.

Združenie obcí Rajecká dolina (ďalej aj iba ako „ZORD“ alebo „Združenie“) sa sformovalo už v roku 2009 a v roku 2015 je jeho členom 24 obcí povodia Rajčanky a jej okolia. Predkladaný spoločný program rozvoja je spracovaný tak, aby sa stal užitočným nástrojom nielen na koordináciu prioritných rozvojových zámerov, ale aj na získanie prostriedkov potrebných na ich realizáciu.

Spoločný program rozvoja Združenia Rajecká dolina (ďalej aj ako „Program“ alebo „PHSR“, ako skratka dlhodobo zaužívaného, avšak legislatívne už nepodporovaného názvu „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja“) je spracovaný podľa zákona NR SR č. 539/2008 Z. z. Je to strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obce nachádzajú, a je vypracovaný podľa záväzných častí územnoplánovacích dokumentácií združených obcí. Bol vytvorený pri uplatnení partnerstva so sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí zabezpečujú hospodársky, sociálny a územný rozvoj dotknutého regiónu s ohľadom na jeho udržateľnosť.

Hlavným cieľom podpory regionálneho rozvoja je

- a) odstraňovať alebo zmiernovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov,
- b) zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja,
- c) zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov v regiónoch pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja.

Samotná podpora regionálneho rozvoja je zameraná najmä na:

- a) komplexné využívanie vnútorného rozvojového potenciálu územia - prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov,

- b) rozvoj vedy, výskumu a vývoja prispievajúci k celkovému rozvoju regiónu so zreteľom na podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifík regiónu,
- c) rozvoj informatizácie a digitalizácie v regióne,
- d) rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu, optimalizovať štruktúru hospodárstva, vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta,
- e) rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce,
- f) predchádzanie sociálneho vylúčenia a zmierňovanie jeho negatívnych dôsledkov, podporu rovnosti príležitostí na trhu práce a podporu znevýhodnených komunit,
- g) realizáciu verejných prác podporujúcich rozvoj regiónu,
- h) zlepšenie a rozvoj sociálnej infraštruktúry regiónu,
- i) zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu, inžinierskych stavieb,
- j) rozvoj cestovného ruchu,
- k) medzištátnu, cezhraničnú a medziregionálnu spoluprácu v oblasti regionálneho rozvoja v záujme trvalo udržateľného rozvoja regiónu,
- l) zachovanie identity a rozvoj kultúry a starostlivosť o kultúrne dedičstvo regiónov a sídiel,
- m) rozvoj pôdohospodárstva a rozvoj vidieka, rozvoj vidieckych oblastí a zvyšovanie kvality života na vidieku,
- n) realizáciu opatrení na ochranu, udržiavanie a zvelaďovanie životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie a zlepšenie environmentálnej infraštruktúry regiónu,
- o) ochranu prírody, efektívne využívanie prírodných zdrojov regiónu a využívanie alternatívnych zdrojov energie,
- p) rozvoj občianskej vybavenosti a rozvoj služieb v regióne,
- q) udržateľný rozvoj aglomerácií, obnovu, regeneráciu a rozvoj miest a obcí podľa záväznej časti príslušnej územnoplánovacej dokumentácie,
- r) zvyšovanie dostupnosti a kvality bývania,
- s) budovanie a posilňovanie štruktúr občianskej spoločnosti, rozvoj prosociálneho správania obyvateľstva,
- t) rozvoj multikultúrnej spoločnosti v regióne vrátane multikultúrneho dialógu, spolupráce a tolerancie v regiónoch a sídlach,
- u) rozvoj telesnej kultúry, športu a turistiky,
- v) ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia a i.

Financovanie realizácie tohto rozvoja, vzhľadom na zainteresovanie viacerých partnerov a aj vzhľadom na spoločensky, územne i ekonomicky celoplošný dopad, je uvažované z viacerých zdrojov:

- a) zo štátneho rozpočtu,
- b) zo štátnych účelových fondov,
- c) z rozpočtov vyšších územných celkov,
- d) z rozpočtov obcí,
- e) z prostriedkov fyzických osôb,
- f) z prostriedkov právnických osôb,
- g) z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- h) z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi, a i.

V súlade s platnou legislatívou Program a jeho prípadné aktualizácie schvaľujú obecné zastupiteľstvá združených obcí. Dokument obsahuje v rámci svojich kapitol nasledovné informácie:

- a) **ANALYTICKÉ ÚDAJE** - komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie subjektu (mikroregiónu), odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja,
- b) **STRATEGICKÉ ÚDAJE** - stratégiu rozvoja pri zohľadnení vnútorných špecifik územia a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,
- c) **PROGRAMOVÉ ÚDAJE** - zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie Programu,
- d) **REALIZAČNÉ ÚDAJE** - popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie Programu, systém monitorovania a hodnotenia plnenia Programu s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie Programu formou akčných plánov, a
- e) **FINANČNÉ ÚDAJE** - finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie Programu.

2 VYMEDZENIE A POLOHA

2.1 Základná charakteristika

NÁZOV	Združenie obcí Rajecká dolina
ŠTATÚT	Združenie obcí (zákon 539/2008 Z.z.)
SÍDLO	SNP 1/29, 013 13 Rajecké Teplice
REGISTRAČNÉ ČÍSLO	2/09 (z 29.07.2009)
POČET ZDRUŽENÝCH OBCÍ	24
VYŠŠÍ ÚZEMNÝ CELOK	Žilinský
OKRES	Žilina
NADMORSKÁ VÝŠKA (m)	365 - 1475,5
VÝMERA (km ²)	340,645 km ²
POČET OBYVATEĽOV	34 064 (k 31.12.2014)
HUSTOTA	100 ob/km ²

Obrázok 1 - Mapa územia združenia

V zmysle stanov združenia je ZORD právnickou osobou. Hlavným cieľom Združenia je koordinovať aktivity so subjektmi podieľajúcimi sa na ich zabezpečovaní v oblastiach: samosprávy, program očisty Rajčanky, verejno-prospešné služby, cestovný ruch, kúpeľníctvo, nakladanie a separácia odpadov, životné prostredie na miestnej a regionálnej úrovni, vrátane získavania a využívania domácich a zahraničných zdrojov na podporu rozvoja obcí, obhajovania rozvojových programov miest a obcí pri rešpektovaní ich postavenia. Združenie podriadiť celú svoju činnosť záujmom združených miest a obcí pri rešpektovaní Ústavy a zákonov Slovenskej republiky.

2.2 Poloha

Mikroregióny možno zadefinovať vzhľadom na procesy, na základe ktorých boli utvorené ako „územné celky, v ktorých sú najviac uzatvorené regionálne procesy, najmä dochádzka za prácou a službami. Dosahujú najvyšší stupeň integrity.“

Všetkých 24 obcí mikroregiónu Rajecká Dolina patrí podľa administratívno-správneho členenia Slovenska do Žilinského samosprávneho kraja a všetky obce sa nachádzajú v okrese Žilina.

Mikroregión hraničí na severozápade s okresom Bytča, západnú hranicu zdieľa s okresom Považská Bystrica a najkratšiu hranicu má v juhozápadnej časti s okresom Ilava. Na juhu hraničí s okresom Prievidza, celá východná a časť juhovýchodnej hranice je s okresom Martin.

Všetky obce mikroregiónu sú súčasťou Euroregiónu Beskydy, ktorý zahŕňa katowickú (Poľsko), ostravskú (Česká republika) a žilinskú aglomeráciu s vybranými sídlami z okresov Bytča, Čadca, Kysucké Nové Mesto, Žilina, Námestovo.

Podľa geomorfologického členenia je mikroregión súčasťou Vnútrotných Západných Karpát a leží v ich Fatransko-tatranskej oblasti. Je tvorený nížinnými celkami a podcelkami: Žilinská kotlina, Rajecká kotlina, Čičmianska kotlina, Domanižská kotlina a vyvýšenými celkami a podcelkami: Malá Fatra - jej Lúčanská časť, Strážovské a Súľovské vrchy.

2.3 Vymedzenie

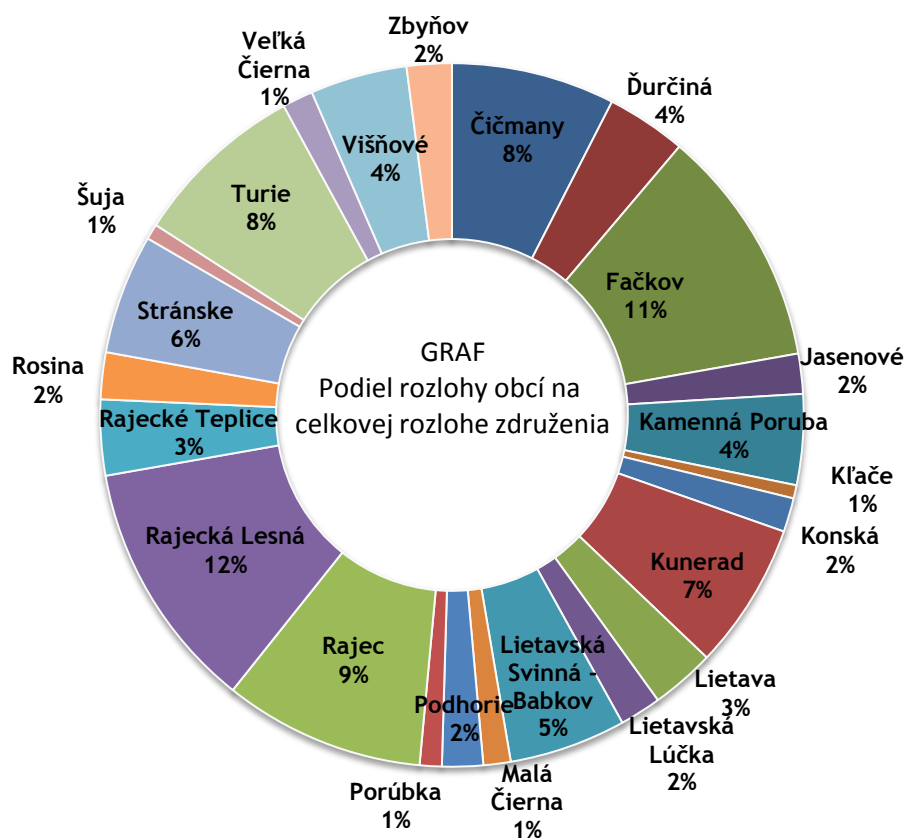
Mikroregión Rajecká dolina (registrovaný na OÚ Žilina ako *Združenie obcí Rajecká dolina*) sa nachádza na severozápade Slovenska, v západnej časti Žilinského kraja, v južnej časti okresu Žilina. Pozostáva z 24 obcí s celkovou rozlohou 340,65 km², čo je viac ako 41 % rozlohy Žilinského okresu. Plošne najrozsiahlejšou obcou je Rajecká lesná (11,5 % mikroregiónu) a najmenšou obcou sú Kľače (0,61 % rozlohy mikroregiónu). Väčšina z týchto obcí je súčasťou fyzicko-geografického celku Rajecká kotlina.

Sledované územie sa nachádza v miernom klimatickom pásme s pravidelným striedaním ročných období. Klímu na danom území ovplyvňuje aj skutočnosť, že sa nachádza v prechodnom podnebnom pásme medzi oceánskym a kontinentálnym podnebím. Oveľa viac ju však ovplyvňuje reliéf cez nadmorskú výšku a expozícia reliéfu, menej lesná pokrývka, väčšie vodné plochy a činnosť človeka.

Horský chrbát Malej Fatry tvorí najvýraznejšiu prírodnú hranicu mikroregiónu a za os sledovaného územia možno považovať rieku Rajčanku, ktorá aj so svojimi prítokmi patrí do povodia Váhu a teda úmoria Čierneho mora. Pozdĺž nej sú sústredené najvýznamnejšie sídla sledovaného územia.

Obec	Rozloha v km ²	Podiel na území združenia	Obec	Rozloha v km ²	Podiel na území združenia
Čičmany	25,61	7,52%	Podhorie	6,42	1,88%
Ďurčiná	12,50	3,67%	Porúbka	3,45	1,01%
Fačkov	37,52	11,01%	Rajec	31,46	9,24%
Jasenové	6,27	1,84%	Rajecká Lesná	39,26	11,53%
Kamenná Poruba	14,18	4,16%	Rajecké Teplice	11,85	3,48%
Kľače	2,07	0,61%	Rosina	7,32	2,15%
Konská	5,31	1,56%	Stránske	18,75	5,50%
Kunerad	22,94	6,73%	Šuja	2,42	0,71%
Lietava	10,01	2,94%	Turie	27,20	7,99%
Lietavská Lúčka	6,50	1,91%	Veľká Čierna	4,82	1,41%
Lietavská Svinná - Babkov	18,30	5,37%	Višňové	15,17	4,45%
Malá Čierna	4,26	1,25%	Zbyňov	7,05	2,07%
			Spolu združenie	340,65	100,00%

Tabuľka 1 - Rozloha obcí združenia (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)

Obrázok 2 - Podiel obcí na rozlohe mikroregiónu

Rajecká kotlina predstavuje synklinálu, ktorá je od malofatranského masívu a Súľovských vrchov oddelená výraznou zlomovou poruchou. Od Žilinskej pahorkatiny je na severe oddelená prielomom Rajčanky v skupine Skaliek. Na západe prechádza údolím Čierňanky do Domanižskej kotliny. Jej dno je tvorené súvrstviami hornín, ktoré vznikali počas druhohôr. Sú to prevažne dolomity, vápence a sliene (najmä v južnej časti kotliny), ktoré sú prekryté vrstvami mäkkých hornín centrálno-karpatského paleogénu. Tento je tvorený striedajúcimi sa vrstvami pieskovcov, ílovitých a ílovcových bridlíc, s lokálnym výskytom súľovských zlepencov (najmä v centrálnej časti kotliny). Výskyt numulitových brekcií bol zaznamenaný v severnej a juhozápadnej časti Rajeckej kotliny. Najmladšie horniny kotlinového dna: štrky, piesky, hliny a sprašové hliny, pochádzajú zo štvrtohôr.

Geologická stavba východnej časti mikroregiónu je reprezentovaná najmä granodioritmi kryštallického jadra Malej Fatry, ktoré sú lemované prvohornými (bridlice, pieskovce a zlepence v západnej časti) a najmä druhohornými (kremence, pieskovce s vložkami pestrých slienitých bridlíc, vápence, dolomity v SZ a JZ časti Lúčanskej Fatry) sedimentmi. Tmavé lumachelové vápence sú bohaté na faunu korálov, ramenonožcov, lastúrníkov a pod. V týchto častiach sú početné aj lokality s výskytom skamenelín, podľa ktorých bolo možné určiť vek hornín. Súľovské vrchy a Žilinská kotlina, teda severozápadná časť regiónu, sú budované prevažne paleogénnymi sedimentmi (napr. vápnité slieňovce so sedimentárnymi mangánovými rudami pri Stránskom, Konskej a Rajci, menilitové rohovce a iné). V tejto oblasti sú časté nálezy numulitov a iných paleogénnych skamenelín.

Južná a juhozápadná časť regiónu je tvorená prevažne horninami obalu kryštallického jadra Strážovských vrchov (rôzne druhy vápencov a dolomitov).

Na niektorých menších lokalitách (napr. pod Kľakom a pri Rajeckej Lesnej) sa vyskytuje kvartérny sediment travertín, ktorý vzniká z vôd obohatených o CaCO_3 .

2.4 Vývoj územia

Najstaršie archeologické nálezy dokumentujú osídlenie Rajeckej doliny už v predhistorických obdobiach. K týmto nálezom patrí fragment keltskej keramiky (pochádzajúci z obdobia eneolitu), ktorý sa našiel pri osade Trstená a neďaleko neho nájdené strieborné mince kmeňa Eraviskov. Tieto mince dokazujú, že na prelome letopočtov viedla Rajeckou dolinou, od Žiliny smerom k dnešnej Budapešti, historická obchodná cesta. Nálezy z neskoršieho obdobia svedčia o osídlení v údolí Rajčanky aj z obdobia rímskeho impéria.

K najstarším historickým opevneniam patrí Hrádek nad obcou Turie. Výšinné sídliská sa nachádzajú na Vraninách medzi Rajeckou Lesnou a Šujou a ďalšie bolo vybudované nad obcou Veľká Čierna v smere do Bodinnej. Tieto sídliská slúžili na obranu vstupov do dolín. Vstup do Rajeckej doliny od severozápadu strážilo sídlisko v obci Jasenové.

Slovania osídľovali Rajeckú dolinu od 6. st. a v 9. st. sa stala súčasťou Nitrianskeho kniežatstva, neskôr Veľkomoravskej ríše. Po jej rozpade, začiatkom 11. st., bola Rajecká kotlina pričlenená k novovytvorenému Poľskému štátu. Súčasťou Uhorska sa stala koncom 11. storočia.

Pôvodní obyvatelia Rajeckej doliny v nej neboli usídlení natrvalo a až dlho po období sťahovania národov sa vtedy pusté údolie Rajčanky začalo opäť kolonizovať. Domáce slovenské obyvateľstvo čoskoro prevýšilo počet kolonistov z iných krajín a nadobudlo tie isté práva. Zaisťovala im ich listina panovníka Ľudovíta z roku 1381 „*Privilegium pro Slavis*“, v ktorej sa Slovákom žijúcim v Žiline a jej okolí zaručovali rovnaké práva ako mali nemeckí kolonisti. Nemeckí kolonisti zaviedli primeranú poľnohospodársku kultúru, nové remeslá, nové spôsoby

priemyselnej výroby a obchodu. Tým dali tomuto kraju nový ráz. Cudzích kolonistov nebolo veľa.

Územie Rajeckej doliny bolo od 11. storočia včlenené do ranofeudálneho Uhorského štátu, pričom od 14. storočia tvorili sídla formujúce sa pozdĺž toku Rajčanky západnú časť jeho rozsiahlej Trenčianskej župy.

Prvé písomné pramene o obciach mikroregiónu pochádzajú z 12.-14. storočia (najstaršia je prvá písomná zmienka o obci Rajec z r. 1193). Väčšina zo sledovaných obcí sa vyvíjala ako súčasť Lietavského panstva, v ktorom boli tri kategórie obyvateľstva: šoltýsi, sedliaci a bezroľníci - domkári. Deliacou líniou dvoch panstiev - Strečnianskeho a Lietavského - bola rieka Rajčanka. Obce ležiace na jej ľavom brehu spadali do Lietavského panstva a pravý breh Rajčanky patril pod hrad Strečno.

Tak ako iné osídlenia i tie v Rajeckej doline vznikali v blízkosti vodných tokov. V tomto regióne bola teda hlavnou osou osídlenia rieka Rajčanka s jej prítokmi. Vodné toky boli hlavným determinantom vzniku týchto sídiel: Rajecké Teplice, Šuja, Jasenové, Kanská, Kunerad, Stránske, Lietava, Rajecká Lesná, Kľače a Čičmany, ktoré ležia v najvyššej časti toku Rajčanky a sú súčasne najvyššie položeným sídlom Žilinského okresu.

Ďalším lokalizačným faktorom sídiel boli cesty. V mikroregióne Rajecká Dolina rozlišujeme niekoľko typov radových resp. prícestných (sídla, ktoré majú domy zoskupené pozdĺž línie) sídiel: typickou *dedinou pri hradskej* je Fačkov, *cestnými radovými dedinami* sú obce Veľká Čierna a Zbyňov. Tieto obce tvorí viacero radov domov, ktoré nie sú situované tesne vedľa seba, aby tvorili súvislú ulicu. Tento typ obcí sa vyskytuje v hornatých oblastiach Slovenska a vzniká ako dôsledok vlastníctva širšieho pozemku. Kolonisti v 13. a 14. st. zakladali dediny podľa plánu v neosídlených lesnatých územiach. Les klčovali smerom od doliny nahor, aby postupne získavali pôdu. Domy sú usporiadané pozdĺž potoka v doline, vedľa ktorého ide cesta. Vzdialenosti medzi domami sú veľké a pôvodne boli pravidelné. Delením majetku a zakladaním nových domov sa však často zástavba zahustila. Takéto typy dedín nazývame *ret'azová kolonizačná dedina* a v sledovanom regióne sú reprezentované obcami Turie a Ďurčiná. *Hromadné dediny* sa vyskytujú na celom území Slovenska. Vyznačujú sa veľkou nepravidlosťou pôdorysu. Vznikli obvykle neplánovitou výstavbou. Usporiadanie domov sa v nich často prispôbuje členitému reliéfu. Niekedy vznikli aj zo samôt a viesok. Takouto dedinou je obec Malá Čierna.

Osobitne sa vyvíjalo mesto Rajec. Je najstaršou obcou mikroregiónu a bol postavený na pravidelnom pôdoryse, ktorého stred tvorí štvorcové námestie.

Keď sa Žilina v 14. storočí odpútala od Lietavy a pripojila k hradu Strečno, hradní lietavskí páni si utvorili nové ústredie pre obvod Lietavského hradu - Rajec. Mesto síce podliehalo lietavskému panstvu, ale predsa malo určité samostatné práva. Bol strediskom remesiel sústredených v cechoch, ktoré sa významne podieľali a raste mesta najmä v 17. až 19. storočí. K najstarším cechom patrili: súkennický, obuvnícky, mäsiarsky, garbiarsky a čižmarsky.

Náboženská mozaika tvorená katolíckym, evanjelickým a židovským vierovyznaním obyvateľstva sa podieľala nielen na duchovnom, ale i kultúrnom a hospodárskom rozvoji obyvateľov.

Vybudovaním železničnej trate Žilina - Rajec v r. 1899 význam obce ešte vzrástol. V súčasnosti sa obyvatelia zaoberajú spracovaním dreva, nábytkárstvom, rezbárstvom, textilnou výrobou, strojárstvom, elektrotechnikou a stavebníctvom.

Rajec patrí k piatim európskym *brundtlandským* mestám. Účelom tohto *brundtlandského* spolku je riešenie úspor energie a zvýšenie kvality životného prostredia so

zameraním na využitie alternatívnych zdrojov energie (drevné štiepky, slama a pod.). Mesto je známe aj vďaka *Rajeckému maratónu*, ktorý sa koná každý rok v druhú augustovú sobotu a je spojený s tradičným jarmokom. Koncesiu na vydržiavanie jarmokov získalo mestečko Rajec od cisára Rudolfa II. v r. 1604.

Rajecké Teplice vznikli ako osada pri teplých prameňoch v chotári obce Konská. Prvá písomná zmienka o nich je z roku 1376 v listine kráľa Ľudovíta. Nazývajú sa tu ako „*villa Talpocha*“. Zrejme vtedy boli Teplice iba malou osadou, ktorá mala význam len ako hospodárska jednotka.

Neskôr Teplice z kráľovskej držby získali feudáli na neďalekej Lietave. Pôvodní miestni obyvatelia sa živili roľníctvom, chovom oviec a dobytky, včelárstvom, prácou v lesoch ako drevorubači alebo robotníci pri doprave dreva. Začiatkom 17. storočia Turzovci ako lietavskí hradní páni dali vybudovať pri teplých prameňoch murovaný kúpeľný dom so siedmimi host'ovskými izbami a hostincom. Odvtedy sa Rajecké Teplice vyvíjali ako kúpeľná osada. Zemito-alkalické pramene vyvierajú z hĺbky 1500 m a ich teplota sa pohybuje okolo 38 °C.

Návštevnosť kúpeľov vzrástla po dokončení považskej železnice na úseku Trenčín - Žilina. Hostia z Rakúsko - Uhorska prichádzali vlakom do Žiliny a odtiaľ na koňoch a omnibusoch do Rajeckých Teplíc.

Roku 1951 sa Rajecké Teplice osamostatnili od obce Konská. Po osamostatnení nastal ich ďalší rozvoj vo výstavbe obce, rekreačných stredísk a modernizácii kúpeľov. Z nedávnej osady Rajecké Teplice sa vyvinuli na kúpeľné mestečko. Štatút mesta získali 8. februára 1989.

Poluvsie je mestskou časťou Rajeckých Teplíc. Táto obec sa prvý krát spomína v roku 1483. Patrila panstvu Strečno. K Rajeckým Tepliciam bolo Poluvsie administratívne pričlenené v roku 1980.

Obyvatelia obce *Čičmany* sa v minulosti živili poľnohospodárstvom, ovčiarstvom, výrobou súkenných kapcov a papúč. Z pôvodných približne 1500 obyvateľov tu dnes len asi 200. Obec je známa národopisná lokalita, rezervácia ľudovej architektúry, odevu a výšiviek. Zrubové domce zdobia biele geometrické ornamenty.

Požiare v minulosti zničili vzácne zrubové stavby, zmenili celkový vzhľad obce a spôsobili ústup výstavby tradičných dreveníc pred murovanými a zmodernizovanými domami. Postupne zaniká aj tradičné poľnohospodárstvo. Z ľudových tradícií sa tu dnes usporadúvajú najmä fašiangové slávnosti.

2.5 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- výhodná geografická poloha mikroregiónu vyplývajúca z blízkosti a dobrej dostupnosti do krajského mesta Žilina - dobrá dostupnosť mikroregiónu z okresov Trenčianskeho kraja - výhodná geografická poloha na medzinárodných cestných a železničných ťahoch, s rýchlym napojením na hraničné priechody s Českou republikou a Poľskom - z hľadiska zdrojov nerastných surovín sa v geologickom podloží sledovaného územia nachádzajú významné zdroje karbonatických hornín (najmä vápence a dolomity) - pestrá geomorfológia vytvárajúca predpoklady pre ďalší rozvoj letného i zimného cestovného ruchu ako i špecifických foriem CR	- horský masív Malej Fatry - bariéra v jednoduchšom prepojení na Martin a Turčiansku kotlinu - polohová nevýhodnosť voči okrajovým susediacim okresom Ilava a Bytča - členitý reliéf - prekážka v rozvoji niektorých hospodárskych odvetví - nie príliš výrazná biodiverzita - zaniknutie niektorých druhov vodných živočíchov v dôsledku znečistenia priemyselnou výrobou - nedostatočne využitý polohový potenciál vidieckych sídiel pre rozvoj malého a stredného podnikania
príležitosti	ohrozenia
- kvalitné životné prostredie v zázemí priemyselnej oblasti Žiliny vytvára vynikajúce podmienky pre rozvoj vidieckej agroturistiky a zvýšenia obytnej funkcie sídiel Rajeckej doliny - udržiavanie ľudových tradícií vo všetkých vidieckych obciach	- prechádzanie cesty I. triedy cez intravilány niektorých obcí mikroregiónu - devastácia prírodného prostredia nadmernou ťažbou dreva alebo nerastných surovín

3 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

3.1 Vodné hospodárstvo

3.1.1 povrchové toky a plochy

Celé územie mikroregiónu patrí do povodia Váhu. Hydrologickou osou sledovaného územia je rieka Rajčanka. Pramení v nadmorskej výške asi 940 m n. m. pod vrchom Stražovom a na svojej 47,5 km dlhej ceste do Váhu prekonáva výškový rozdiel približne 600 m. Celková rozloha povodia Rajčanky je 356 km². Podľa odtokových pomerov patrí do stredohorskej odtokovej oblasti s najvyššími prietokmi v apríli. Súvisí to s topením snehu a tiež s výdatnými zrážkami v tomto období. Druhé obdobie vyšších prietokov (jún, júl) zapríčiňujú intenzívne búrkové lejaky, prípadne dlhotrvajúce zrážky. Najnižšie prietoky sa vyskytujú jednak v septembri a októbri (prípadne už v auguste), keď padne málo zrážok, resp. keď sa v dôsledku vysokých teplôt zrážky takmer vyparia a jednak v zimných mesiacoch (január - február). V tomto prípade je pokles vodnatosti spôsobený mrazmi a akumuláciou zrážok v snehovej prikrývke. Priemerná ročná teplota vody je 7,2 °C. Najnižší januárový priemer je (1,7 °C), najvyšší je júlový (13,4 °C). Priemerný ročný prietok podľa pozorovaní na vodočernej stanici v Šuji je 1,83 m³.s⁻¹.

Pravostrannými prítokmi Rajčanky sú Žilinská, Ráztoka, Suchý potok, Rybná, Lesnianska, Kamenný potok, Kľače, Porubský potok, Kuneradský potok, Stránsky potok, Medzihorský potok, Turiansky potok. Najnižšia priemerná teplota pripadá na január (1,48°C), najvyššia na august (15,03°C).

Ľavostrannými prítokmi sú Šiandová, Čierňanky, Jasenovský potok, Medník, Svinianska, Lietavský potok, Bradová. Rozpätie priemerných mesačných teplôt sa pohybuje od 2,3°C (január) do 17,1°C (júl).

V roku 1987 bola na sútoku Čierňanky s jej pravostranným prítokom Širokou vybudovaná na ploche 8,8 ha relatívne plytká (max. hĺbka 6,8m) vodná nádrž - športový rybník Košiare. Je určený na chov rýb a športové rybárstvo. V zime sa využíva ako klzisko a časť na trate bežeckého lyžovania.

Ďalšia vodná nádrž je rybník v Rajecký Tepliciach s obmedzeným využitím na rekreačné účely. Plní hlavne estetickú funkciu s možnosťou člnkovania.

Územie Rajeckej doliny patrí k vrchovinno-nížinnému typu s typickým dažďovo-snehovým režimom odtoku. Toto územie je z vodohospodárskeho hľadiska dlhodobo pozitívna oblasť, čo znamená, že suma zrážok počas roka i vegetačného obdobia je vyššia ako potenciálny výpar z tohto územia. Dlhodobo sa pozoruje percentuálny nárast odtoku v porovnaní s množstvom zrážok.

Z vodohospodárskeho kontextu je samostatnou časťou mikroregiónu jeho severné územie a to obec Rosina, Višňové a časť územia obce Turie, ktoré je odvodnené riekou Rosinka. Tá pramení na úpätí vrchu Minčol a vlieva sa priamo do Váhu, krátko za priehradou Vodného diela Žilina.

3.1.2 podzemné, termálne a minerálne vody

Horniny centrálno-karpatského paleogénu sú z hydrogeologického hľadiska iba málo významné. Viazané sú na puklinový obeh a ich zvodnenie je slabé. Z tohto hľadiska sú významnejšie kvartérne fluvialne sedimenty. Najlepšiu akumulačnú schopnosť majú

štrkopieskové fácie. Hladina podzemnej vody kulminuje v priamej závislosti s hladinou vody v Rajčanke a nachádza sa v hĺbke približne 1,5 m pod terénom. Využitelné zásoby sa pohybujú v intervale 0,5 - 0,99 l/s/km². Voda je schopná absorbovať voľné chemické prvky z hornín, ktoré majú priaznivý vplyv na ľudský organizmus, preto podzemné vody často tvoria významnú zložku krajiny.

V Rajeckých Tepliciach sa nachádzajú termálne pramene s balneologickými účinkami. Voda typu teplice-akratotermie je chemicky zosilnená hydrouhličitanovou a vápenatohorečnou zložkou s prvkami stroncium, bárium, hliník.

Liečebne sa v Rajeckých Tepliciach využívajú vývery prírodných liečivých hydrouhličitanových, vápenato-horečnatých, hypotonických minerálnych vôd, ktoré tu vyúsťujú v štyroch balneologicky využívaných prameňoch s teplotami od 34 °C do 38,2 °C. Pochádzajú pravdepodobne z vápencových a dolomitických súvrství Malej Fatry a vystupujú na tektonickom zlome, ktorý prebieha popri západnom okraji Rajeckej doliny, z hĺbky okolo 1 500 metrov. Vody sú bezfarebné, číre, bez chuti a bez zápachu. Silne perlia unikajúcimi drobnými bublinkami žriedelného plynu. Celkový súčet pevných látok (solí) je v prameni Čestmír 772,9 mg/l a v prameni Ľudmila 745,7 mg/l. V žriedelných plynoch je obsah CO₂ asi 16 %, kyslíka asi 8 % a dusíka vrátane vzácnych plynov asi 75,0 %. Rozpustených plynov vo vode je asi 260 mg/l. Plyny v prevahe s obsahom dusíka (N₂ až 75,5% obj.) predpokladajú tak isto aj obsah vzácnych plynov (kryptón, argón) a po tejto stránke je prameň zaujímavým v celoeurópskom meradle.

Pre ochranu týchto zdrojov vôd boli stanovené ochranné pásma prírodných liečivých zdrojov v Rajeckých Tepliciach (Vyhláškou MZ SR č. 481 / 2001). Ochranné pásma chránia oblasť a určujú konkrétne opatrenia v tomto území. Rozsah ochranného pásma je rozdelený do stupňov:

- I. stupeň: Rajecké Teplice (výverová oblasť)
- II. stupeň - akumulačná oblasť: Rajecké Teplice (sever), Zbyňov, Jasenové, Veľká Čierna, Šuja, Kunerad,
- III. stupeň - infiltračná oblasť: Domaniža, Ďurčiná, Fačkov, Kamenná Poruba, Kľače, Malá Čierna, Malé Lednice, Rajec, Rajecká Lesná, Stránske,

V Kamennej Porube je už od roku 1980 vrt, hlboký 1830 metrov. Vrt zachytil minerálnu vodu s teplotou 43,3 °C v hĺbke 1820 m, ktorej kolektorom sú bazálne zlepenice a karbonáty hronika a fatrika. Vyteká z neho nízko mineralizovaná termálna voda s kvalitou kojeneckej vody a rýchlosťou 3,5 litra za sekundu a teplotou na prelive 38 stupňov °C. V obci odsúhlasili územný plán vo februári 2015 a práve v okolí vrtu by mala vyrásť rekreačná zóna s veľkosťou asi 18 hektárov. Súčasťou by mali byť kúpele, podmienkou obecného zastupiteľstva je minimálne jeden bazén pre verejnosť. Dôležitou vlastnosťou je teplota minerálnej vody vrtu RTŠ - 1, ktorá je spomedzi všetkých zdrojov v Rajeckej kotline najvyššia. Dôvodom je, že pri Kamennej Porube sa nachádza najhlbšie poklesnutý blok predpaleogénneho podložia. Minerálna voda sa tak dostane do väčších hĺbok, čo sa prejavuje na jej teplote.

Z hľadiska tvorby minerálnych vôd sú priaznivé podmienky vytvorené v centrálnej časti kotliny vyčlenenej priestorom Rajec - Kamenná Poruba - Rajecké Teplice, v ktorom je karbonátové podložie hlboko poklesnuté. Najhlbšie poklesnutý blok bol podľa geofyzikálnych meraní určený pri Kamennej Porube, s hrúbkou flyšového súvrstvia do 1100 m.

Uvedené predpoklady v plnej miere potvrdili výsledky z vrtu RTŠ-1 v Kamennej Porube s hĺbkou 1830 m. Minerálna voda má rovnaké chemické zloženie ako voda vo vrte RK-22 v Rajci, čo poukazuje na rovnakú infiltračnú a akumulačnú oblasť týchto vôd. Rozhodujúcu úlohu pri výstupe minerálnych vôd z akumulačnej do výverovej oblasti má priečny zlom medzi Rajeckými Teplicami a Kamennou Porubou a pozdĺžny rajeckoteplický zlom.

V rokoch 1967 - 1974 bol vykonaný vyhľadávací hydrogeologický prieskum Rajeckej kotliny a prilahlých okrajových pohorí. V rámci tohto prieskumu bol odvrtaný štruktúrny hydrogeologický vrt RK-22 v Rajci (obr. 3.6).

Vrt RK-22 je situovaný asi 1 km severozápadne od Rajca. Priniesol základné poznatky o hrúbke, litologickom charaktere a stratigrafickej pozícii sedimentárneho komplexu paleogénu, overil jeho hydrogeologické parametre a možnosti zachytenia podzemných vôd, otázku genézy, formovania a kvality podzemnej vody.

Vrtom bolo v hĺbke 1064 - 1308 m zachytené dobre zvodnené súvrstvie karbonátických bazálnych zlepcov paleogénu.

Bol zaznamenaný preliv minerálnej vody okolo 20 l.s^{-1} s teplotou 27°C .

Minerálna voda z vrtu sa v množstve 15 l.s^{-1} využíva v letnom období pre plnenie bazénov kúpaliska Veronika. Areál termálneho kúpaliska Veronika dnes tvorí 7 bazénov pre všetky kategórie návštevníkov, s najväčším plaveckým bazénom $50 \times 21 \text{ m}$ a s hĺbkou $1,8 \text{ m}$ a dvoma veľkými bazénmi s rozmermi $25 \times 12,5 \text{ m}$ s hĺbkou $1,2 \text{ m}$ a štyrmi detskými bazénmi s hĺbkou od $0,4$ do $1,2 \text{ m}$. V roku 2002 bola postavená nová 5-dráhová šmýkačka.

Pramenitá voda Rajec pochádza zo zdroja Fačkov. Obsahuje 289 mg/l rozpustných látok (vápnik a horčík v pomere 1:3). Keďže táto voda nezaťažuje organizmus vysokým obsahom minerálov môže tvoriť základ pitného režimu. Hodnota obsahu minerálnych látok v tejto vode zodpovedá aj normám pre dojčenské vody.

3.1.3 zásobovanie vodou

Pre zásobovanie obcí mikroregiónu Rajecká Dolina pitnou vodou je rozhodujúcim zásobovanie z podzemných zdrojov. K najvýznamnejším oblastiam bohatých na vodné zásoby patria kvartérne náplavy Váhu a jeho prítokov, mezozoikum Malej Fatry a Strážovské vrchy. K oblastiam stredného zvodnenia patria Rajecká a Žilinská kotlina. Tieto vodohospodársky významné oblasti sú chránené nariadením vlády SR č. 13/1987 Zb. ako chránená vodohospodárska oblasť Strážovských vrchov, ktorá svojimi prírodnými podmienkami vytvára významnú prirodzenú akumuláciu povrchových a podzemných vôd.

Obyvateľstvo žijúce na území mikroregiónu je zásobované pitnou vodou zo skupinových vodovodov v správe Severoslovenskej vodárenskej spoločnosti a.s. Žilina. Na vodovodnú sieť sú napojené všetky obce sledovaného územia s rôznym pokrytím.

3.1.4 odvádzanie odpadových vôd

V mnohých obciach mikroregiónu sa odvádzanie odpadových vôd rieši lokálne prostredníctvom žump a septikov. V niektorých prípadoch sú produkované odpadové vody vypúšťané priamo do miestnych potokov a Rajčanky. Na kanalizáciu sú napojené mestá Rajec a Rajecké Teplice a obce Lietava, Lietavská Lúčka, Turie, Rosina, Višňové, Kamenná Poruba, Kanská, Kunerad, Stránske, Šuja a Porúbka s rôznou mierou pokrytia. Väčšina splaškových vôd končí zberačmi v ČOV Horný Hričov. Recipientom vyčistených odpadových vôd z mesta Rajec je rieka Rajčanka. Prevádzku verejnej kanalizácie Rajca reguluje Kanalizačný poriadok verejnej kanalizácie, ktorý zároveň stanovuje povolené množstvá vypúšťaných odpadových vôd z ČOV.

Realizáciou výstavby a rozšírenia verejnej kanalizácie v obciach a následným čistením na intenzifikovaných ČOV Žilina a ČOV Rajec, sa zvýši kvalita vôd v tokoch Rajčanky i Váhu.

3.2 Odpadové hospodárstvo

Odpadové hospodárstvo je riešené na dvoch úrovniach. Zber a likvidáciu komunálneho odpadu na území ZORD zabezpečujú dve spoločnosti - T+T Žilina a Megawaste s.r.o. Považská Bystrica. Všetky obce Združenia zároveň odpad separujú, a to vďaka projektu „Skvalitnenie separovania zberu odpadov v Rajeckej doline“, na ktorý Združenie Rajecká Dolina získalo prostriedky Európskych zdrojov. V rámci tohto projektu bol vybudovaný zberný dvor v meste Rajec a obstaraná aj technológia pre zber a separáciu základných zložiek. V rámci prevádzky sú značnou komplikáciou udržateľnosti klesajúce ceny vykupovaných vyseparovaných surovín, avšak prípadné nedostatkové zdroje kryjú jednotliví členovia z vlastných rozpočtov.

3.3 Energetika

Všetky obce sledovaného územia sú plne elektrifikované. Pre celý žilinský okres zabezpečuje výrobu elektrickej energie tepelná elektrárňa Žilina a vodné elektrárne v Hričove a Žiline. Na území mikroregiónu sa nachádza malá vodná elektrárňa medzi obcami Stránske a Kunerad. Pre uspokojenie spotreby sú vzhľadom na špičkový charakter energie vyrobenej vo vodných elektrárnach nevyhnutné dodávky zo zdrojov mimo kraja.

Po 110 kV vedeniach je vyvážený elektrický výkon z hlavného uzla okresu 400/110 kV TR Varín do uzla 110/22 kV Hc Hričov. Odtiaľ je ďalej distribuovaný do transformovni Tp Žilina, Rajčianka Žilina, Cementáreň Lietavská Lúčka. Transformovňa 110/22 kV Rajec je napájaná z uzla 220/110 kV Považská Bystrica. Napriek vysokým investíciám potrebným k výstavbe zariadení využívajúcich alternatívne zdroje energie, by mohli byť práve tieto riešením rastúcich cien elektriny pri jej zvyšujúcej sa spotrebe. Ich využitie sa v Slovenskej republike pohybuje na úrovni 0,5 - 0,6 % bez vodnej energie z celkovej spotreby primárnych palív - energetických zdrojov.

3.4 Zásobovanie plynom a teplom

V roku 2004 bolo percento plynofikácie žilinského okresu 82,2 %. Na území mikroregiónu nie sú plynofikované dve obce - Čičmany a Fačkov. Keďže mestá a väčšina vidieckych obcí je plynofikovaných tvorí palivovú základňu pre vykurovanie plyn. V neplynofikovaných obciach sa ako palivo v individuálnych kúreniskách využíva najmä drevo a uhlie.

3.5 Environmentálne záťaž

Aj napriek bohatosti územia na prírodné minerálne vody je životné prostredie regiónu vystavované poškodzujúcim faktorom. Medzi hlavné faktory patria priemyselná výroba a cestná doprava. Ich vplyv zintenzívňuje bezvetrie a častý výskyt inverzií. Celkovo však sledované územie patrí k relatívne málo zatáženým územiám žilinského okresu. Aktuálne v r. 2015 je evidovaných na území mikroregiónu 12 environmentálnych záťaží:

Názov Environmentálnej záťaže	Register	Identifikátor	Obec
ZA (002) / Čičmany - riadená skládka TKO	Register A	SK/EZ/ZA/1051	Čičmany
ZA (004) / Fačkov - skládka TKO, centrum obce	Register A	SK/EZ/ZA/1053	Fačkov
ZA (004) / Fačkov - skládka TKO, centrum obce	Register C	SK/EZ/ZA/1053	Fačkov
ZA (009) / Lietavská Svinná - Babkov - bývalá riadená skládka TKO	Register A	SK/EZ/ZA/1058	Lietavská Svinná - Babkov
ZA (010) / Malá Čierna - bývalá riadená skládka TKO - Baranová	Register A	SK/EZ/ZA/1059	Malá Čierna
ZA (011) / Podhorie - bývalá riadená skládka TKO	Register A	SK/EZ/ZA/1060	Podhorie

ZA (012) / Rajecké Teplice - ČS PHM	Register C	SK/EZ/ZA/1061	Rajecké Teplice
ZA (013) / Rosina - skládka popolčeka - odkalisko	Register A	SK/EZ/ZA/1062	Rosina
ZA (015) / Višňové - bývalá riadená skládka TKO	Register A	SK/EZ/ZA/1064	Višňové
ZA (016) / Višňové - obalovačka	Register A	SK/EZ/ZA/1065	Višňové
ZA (017) / Zbyňov - bývalá riadená skládka TKO	Register A	SK/EZ/ZA/1066	Zbyňov
ZA (1994) / Porúbka - ŽSR - sklady PHM	Register B	SK/EZ/ZA/1994	Porúbka

Tabuľka 2 - Environmentálne záťažové na území združenia (Zdroj: enviroportal.sk, 2015)

Popis registrov :

- A: Pravdepodobná environmentálna záťaž
- B: Environmentálna záťaž
- C: Sanovaná, rekultivovaná lokalita
- D: Environmentálna záťaž vyradená z registrov:

Medzi najvýznamnejších znečisťovateľov ovzdušia v tomto regióne zaradujeme:

- Cementáreň Lietavská Lúčka (najväčší producent oxidu uhľnatého a hlučnosť),
- Lom Dolkam Šuja (produkcia veľké množstvo tuhých znečisťujúcich látok - prach),
- spoločnosť Bineko - prevádzkovateľ kotolne na drevný odpad (druhým najväčším producentom oxidu uhľnatého),
- Drevomax (tretím najväčším producentom oxidu uhľnatého).

Na kvalitu vody v povrchových tokoch vplýva geologické podložie a z externých faktorov sú to bodové a plošné zdroje znečistenia. Územie mikroregiónu patrí k menej znečisteným oblastiam. Významné znečisťovanie povrchových tokov spôsobujú tie obce, ktoré nemajú vybudovanú kanalizáciu a teda odpadové vody vypúšťajú priamo do vodných tokov.

Podzemné vody môžu byť v sledovanom území znečisťované predovšetkým v alúciu rieky Rajčanky, keďže toto územie je využívané pre hospodárske aktivity. Tými najvýznamnejšími zdrojmi znečistenia sú: Kúpele Rajecké Teplice, SVS Žilina - kanalizácia Lietavská Lúčka. Ďalšími potenciálnymi zdrojmi znečistenia podzemných vôd sú sídla s nedôslednou likvidáciou splaškových vôd z obytných a rekreačných zariadení. Hodnotenie kontaminácie pôd je súčasťou Čiastkového monitorovacieho systému Pôda. Územie mikroregiónu má podľa tohto monitorovacieho systému relatívne nekontaminovanú pôdu. Bodová kontaminácia niklom bola zachytená v oblasti Čičmian a Fačkova. V okolí Lietavy bola zaznamenaná bodová kontaminácia bariomom.

3.6 Ochrana a kvalita krajiny

Sledované územie disponuje bohatými prírodnými hodnotami. Prvé ochranné zákroky sa v Súľovských skalách uskutočňovali už dávno. Boli však málo účinné. Roku 1955 boli vyhlásené podmienky ochrany štátnej prírodnej rezervácie Súľovské skaly, do ktorých územne patrí i skupina Skaliek.

Na sledovanom území sa nachádza chránená krajinná oblasť (CHKO) **Strážovské vrchy**, ktorá má rozlohu 30 979 ha, čo predstavuje 0,63% z rozlohy SR. Ďalšou kategóriou sú prírodné rezervácie, z ktorých sa v tejto oblasti nachádzajú dve. Prvou sú **Sľečné skaly** (90,54 ha), ktoré vytvárajú scénericky pôsobivú a morfológicky bohatú skalnú kulisu s množstvom vežovitých a stĺpcovitých skalných útvarov. Nachádzajú sa v tesnej blízkosti autocampingu,

ktorý nesie ich názov, v blízkosti hlavnej cesty medzi obcami Porúbka a Poluvsie. **Šujské rašelinisko** (10,80 ha) je druhou prírodnou rezerváciou. Nachádza sa na alúviu rieky Rajčanky v blízkosti obce Šuja. Predmetom ochrany sú dnes už vzácne rašelinové spoločenstvá s výskytom viacerých chránených a zriedkavých druhov rastlín a živočíchov. Podobné spoločenstvá boli v Žilinskej kotline v minulosti premenené na poľnohospodársku pôdu. V Lúčanskej Fatre tvorí oblasť Kláku na ploche 85,71 ha národnú prírodnú rezerváciu krajinej dominanty s lesnými a skalnými spoločenstvami a s výskytom subalpínskych prvkov na okrajovej lokalite západnej časti Karpát. **Kľak** tvorí ukážku horskej vápencovej vegetácie, bučín a skalného vrcholu. V severnej časti rezervácie sa nachádza bukový prales. Pri železničnej stanici Poluvsie je na ploche 0,2 ha prírodná pamiatka **Poluvsianska skalná ihla**, ojedinelá geomorfologická formácia, ktorá vznikla oddelením okolitých brál intenzívnou eróznou činnosťou. Má veľkú hodnotu a v Strážovských vrchoch patrí medzi vzácne prírodné javy. Do kategórie prírodných pamiatok patrí aj **Turská skala** s rozlohou 4,38 ha. Ochrana sa týka zvláštneho povrchového tvaru (*obtočníka*), oddeleného od dolomitového komplexu Slnecných skál a to postupným zarezávaním rieky Rajčanky do menej odolnej výplne Žilinskej kotliny.

Z floristického hľadiska je územie významné zastúpením endemických a subendemických západokarpatských a karpatských druhov: klinček lesklý (*Dianthus nitidus*), soldanelka karpatská (*Soldanella carpatica*) a iné (Čičková, 2001).

3.7 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- priaznivé geomorfologické a klimatické podmienky bez výrazných prírodných bariér - územie s vysokým prírodným potenciálom - vysoký počet prírodných minerálnych a termálnych prameňov s liečebnými účinkami - takmer 100%-né napojenie obyvateľstva na verejnú vodovodnú sieť - takmer 100%-ná elektrifikácia obcí - vysoký podiel plynofikácie obcí - vysoký podiel územia pre CHKO a prírodné rezervácie	- neúplná spoločná verejná kanalizačná sieť - rast produkcie komunálneho odpadu - monitorovanie nelegálnych skládok komunálneho a nebezpečného odpadu - vysoký počet znečisťovateľov životného prostredia (ovzdušie, pôda) - likvidácia odpadových vôd systémom žúmp a septikov - neexistuje mikroregionálny systém ochrany životného prostredia - nízke environmentálne povedomie obyvateľov a podnikateľského sektora - nízky podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie v regióne
príležitosti	ohrozenia
- zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľov - možnosť využitia grantových prostriedkov zo štrukturálnych fondov a národných zdrojov - spolupráca obcí na úrovni mikroregiónu - využívanie obnoviteľných zdrojov energií	- mobilné zdroje znečistenia ovzdušia (automobilová doprava) - znečistenie Rajčanky - vysoká investičná náročnosť budovania infraštruktúry pre ochranu ŽP - znečistenie vodných zdrojov - kontaminácia pôdy a podzemných vôd často opakujúcimi sa povodňami - prioritizácia územia pre čerpanie grantových prostriedkov (územná koncentrácia) - administratívne bariéry pre čerpanie grantových prostriedkov - vysoký rozvoj priemyselnej výroby v okolitých regiónoch

4 REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

4.1 Urbanizačné predpoklady

Celý mikroregión patril v 18.storočí Trenčianskej župe, ktorá roku 1922 ako administratívny celok zanikla. Do roku 1960 patrili obce regiónu do okresu Rajec v rámci Žilinského kraja. Po roku 1960 po novom správnom členení pripadol región Žilinskému okresu.

Vývoj sídiel Rajeckej doliny determinovala rieka Rajčanka, ktorá tvorí hlavnú sídelnú os i v súčasnosti. Pozdĺž nej a jej prítokov sa vytvorili sídla *potočnej radovej zástavby*. Z ostatných **morfologicko - genetických typov vidieckych sídiel** rozlišujeme na sledovanom území nasledovné typy dedín:

- dedina pri hradskej
- cestná radová dedina
- reťazová kolonizačná dedina
- hromadná dedina

Ako mestečko s pravidelným pôdorysom so stredom tvoreným štvorcovým námestím sa vyvíjal od 14 storočia Rajec. Bol strediskom remesiel a jeho význam ako centra priemyslu mikroregiónu Rajecká Dolina stále narastá. Mesto Rajec má svoju vlastnú ekonomickú základňu. Na základe tohto kritéria patrí s jeho *priemyselno - obytnou* funkciou do kategórie **polyfunkcionálnych miest**. Rajecké Teplice sa nachádzajú v kategórii **monofunkcionálnych miest**, nakoľko v nich prevažuje podiel zamestnaných pracovníkov v jednom odvetví (kúpeľníctve). Zo štruktúrneho hľadiska sú teda mestom s *kúpeľnou funkciou*. Ostatné sídla majú prevažne *obytnú funkciu*.

Veľkostné skupiny	Sídla počet	Sídla podiel	Obyvateľstvo počet	Obyvateľstvo podiel
0 - 499	6	25%	2027	6%
500 - 999	5	21%	3739	11%
1000 - 1999	9	38%	13603	40%
2000 - 4999	3	13%	8814	26%
5000 a viac	1	4%	5881	17%
Spolu	24	100%	34064	100%

Tabuľka 3 - Veľkostné skupiny sídiel v regióne (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)

4.2 Dopravná infraštruktúra

Najdôležitejším a najfrekventovanejším druhom dopravy v sledovanom území je cestná doprava. Územím Rajeckej doliny prechádzajú komunikácie regionálneho až medzinárodného významu. Regionálny význam má železničná doprava. Nakoľko rieka Rajčanka je nesplavným tokom, nenachádza sa na území mikroregiónu žiadne zariadenie tohto druhu dopravy. Najbližšie je vodná doprava využívaná na vodnej nádrži Hričov a vodnom diele Žilina. Najbližšie medzinárodné letisko s nepravidelnou (s výnimkou pravidelnej linky Praha - Žilina - Praha) dopravou sa nachádza v neďalekom Dolnom Hričove. Toto letisko slúži pre región severozápadného Slovenska a patrí k šiestim verejným dopravným letiskám na Slovensku.

4.2.1 cestná doprava

Základnú os kostry cestnej siete tvorí cesta I. triedy I/64, ktorá začína v Žiline a prechádza cez Rajecké Teplice, Konskú, Kľače, Rajec a Fačkov. Ďalej pokračuje za hranicami regiónu na trase Prievidza, Topolčany, Nové Zámky, Šahy do Maďarskej republiky. Cesta plní dopravnú, ale aj zbernú funkciu tým, že privádza dopravu na vonkajšiu cestnú sieť. Je hlavným nositeľom trás mestskej hromadnej dopravy. Súčasná intenzita predstavuje pre cestu I. triedy slabšie zaťaženie. V priemere za rok prejde týmto úsekom 4 000 - 8 000 áut denne. V Rajci sa na cestu I/64 napája cesta II. triedy II/517, ktorá spája Rajec s Velkou Čiernou a pokračuje do Považskej Bystrice. Početné cesty III. triedy spájajú s cestou I/64 vidiecke sídla nachádzajúce sa mimo tejto dopravnej tepny a zároveň cez obce Turie, Višňové a Rosina vytvárajú od obce Porúbka alternatívne spojenie s mestom Žilina, nakoľko sa už na území mesta napája takáto cesta III. triedy na cestu I. triedy č. 18. Povrch všetkých spomínaných ciest je asfaltový. Celkový technický stav cesty I/64 nezodpovedá normatívnym parametrom ciest I. a II. triedy. Za nedostatočnú, s ohľadom na význam a frekvenciu dopravy, sa pokladá hlavne šírka tejto komunikácie.

Na popisovanom území je spolu 90 km cestných sietí, z toho 40 km zaberajú cesty I. triedy, 17 km cesty II. triedy, 33 km cesty III. triedy. Tiež viac ako 80 km miestnych komunikácií, ktorých súčasťou sú aj mostné telesá. Kumulatívny počet premostení v mikroregióne je viac ako 148 mostov cez rieky a potoky.

Doprava sa výrazne koncentruje v okolí Lietavskej Lúčky a Rajeckých Teplíc. Silná koncentrácia dopravy je aj v okolí Rajca a Rajeckej Lesnej, čo zapríčiňuje najmä prevádzka Kofoly, alokácia betlehemu, baziliky, chatovej osady, či lyžiarskeho strediska. V ďalšom úseku Rajec - Čičmany sa intenzita dopravy zmierňuje. Najväčší úbytok vozidiel je na trase Fačkov - Čičmany pre ich spádový charakter. Dopravná dostupnosť a kvalita cestných sietí celkovo na území zaostáva a nie je na vyhovujúcej úrovni.

Podľa projektovanej výstavby diaľnic a rýchlostných ciest Slovenskej republiky má byť do roku 2019 dobudovaný diaľničný úsek D1 Hričovské Podhradie - Žilina - Martin a úsek diaľnice D3 Hričovské Podhradie - Žilina - Kysucké Nové Mesto. Trasa diaľnice D1 priečne pretne oblasť medzi Žilinou a Rajeckou dolinou. Na realizáciu týchto diaľničných úsekov nadväzuje výstavba preložky cesty I/64 v jej úseku Porúbka - Lietavská Lúčka - Žilina, ktorou sa výrazne zmení frekvencia dopravy na terajšom úseku tejto cesty.

Nevyhnutnou súčasťou a podmienkou prepravy na cestách sú služby poskytované motoristom, najmä benzínové čerpacie stanice, autoopravovne a servisy. Benzínové čerpacie stanice sa tu nachádzajú v Rajci, Rajeckých Tepliciach a Lietavskej Lúčke.

Systém verejnej dopravy je tvorený dopravným systémom prímestskej dopravy, ktorý zabezpečuje SAD Žilina a.s.

Infraštruktúra na zabezpečenie bezpečnej pešej dopravy je v jednotlivých obciach mikroregiónu na rozdielnej úrovni. Celkovo je v mikroregióne vybudovaných viac ako 28 km chodníkov pre chodcov, ale v mnohých chýba vybavenosť chodníkmi pre chodcov a v ostatných je kvalita mnohých chodníkov na pomerne nízkej úrovni a je potrebná ich celková rekonštrukcia.

Cyklistická doprava zaznamenala v poslednom období nárast priaznivcov, čo sa odrazilo aj v objavení prvých čisto cyklistických trás na území Rajeckej doliny. V okolí mikroregiónu je veľké množstvo vedľajších, poľných či lesných ciest a chodníkov vedúcich prírodou alebo susednými, či vzdialenejšími obcami čo tvorí ideálne podmienky pre horskú cyklistiku. V riešenom území je 275 km cyklotrás a 174 km turistických chodníkov.

4.2.2 železničná doprava

Riešeným územím prechádza neelektrifikovaná železničná trať č. 126 zabezpečujúca spojenie Žilina - Rajec, so zastávkami Žilina-Zariečie, Žilina-Solinky, Bytčica, Lietavská Lúčka, Porúbka, Poluvsie, Rajecké Teplice, Kanská, Zbyňov, Kľače. Spojenie v smere Žilina je realizované ôsmimi spojmi denne a v smere Rajec siedmimi spojmi denne.

Najbližšou železničnou stanicou celoslovenského a medzinárodného významu k obciam Združenia je železničná stanica Žilina. Železničné spojenie Košice - Bratislava, prechádzajúce cez Žilinu, je najfrekventovanejšia železničná tepna SR. Navyše Žilina slúži z dopravného hľadiska (či už osobného alebo nákladného) ako suchozemský prístav pre spojenie Slovenska s Českou republikou a Poľskom.

Najväčší objem prepravy zabezpečuje na trati č. 126 cementáreň v Lietavskej Lúčke a v Rajci, kde sa nakladá brizolit. Osobné vlaky tade premávajúce sú teraz zabezpečované motorovými vozňami 811.

4.2.3 letecká doprava

Priamo v riešenom území sa nenachádza a ani nie je prevádzkované žiadne letisko. Najbližšie verejné letisko je vzdialené 27 km a nachádza sa na území obce Dolný Hričov. Prevádzkuje ho spoločnosť Letisková spoločnosť Žilina, a.s. Jeho poloha je vyčlenená súradnicami 49°14'00'' N a 18°36'49'' E. Nachádza sa v nadmorskej výške 311 m. n. m. na dráhe 06/24. Letisko Žilina je v súčasnosti využívané pre leteckú dopravu slovenských a zahraničných leteckých spoločností, najmä však pre lety firemných a súkromných lietadiel, letecký výcvik a športové lietanie, sanitné lety, špeciálne letecké práce a činnosť letectva Ozbrojených síl SR.

4.3 *Bývanie a bytový fond*

V riešenom území sa nachádza 10 898 bytov (súhrnne v rodinných a v bytových domoch). V regióne sa nachádza celkovo 138 bytových domov, z toho 16 obecných/mestských nájomných. V súčasnosti je trend rozvoja budovania ekonomicky dostupného bývania formou nájomných bytových domov.

Obec	Počet bytov v bytových budovách	Obec	Počet bytov v bytových budovách
Čičmany	307	Podhorie	224
Ďurčiná	381	Porúbka	139
Fačkov	280	Rajec	1947
Jasenové	187	Rajecká Lesná	436
Kamenná Poruba	479	Rajecké Teplice	934
Kľače	107	Rosina	918
Kanská	425	Stránske	241
Kunerad	250	Šuja	106
Lietava	442	Turie	601
Lietavská Lúčka	647	Veľká Čierna	125
Lietavská Svinná - Babkov	520	Višňové	827
Malá Čierna	109	Zbyňov	266
		Spolu združenie	10 898

Tabuľka 4 - počet obývaných bytov (Zdroj: ŠÚ SR - SOBD 2011)

4.4 Občianska vybavenosť

4.4.1 školsťvo

Mikroregión Rajecká dolina je vybavený pomerne dostatočnou sieťou školských zariadení. V súčasnosti je v prevádzke 19 materských škôl, 16 základných škôl, 8 zariadení mimoškolského vzdelávania a 2 stredné školy.

Materské školy sa nachádzajú v šiestnástich obciach (z dvadsiatich dvoch obcí mikroregiónu). Materské školy ani základné školy nemajú obce: Čičmany, Kľače, Malá Čierna, Porúbka a Šuja. Materské školy v mikroregióne navštevuje 733 žiakov v 34 triedach, čo predstavuje 21,6 detí na 1 triedu.

Porovnaním kapacity zariadenia a jeho obsadením sú najmenej vyťažené materské školy v obciach Kunerad (42,5 %) a Zbyňov (41,7 %). Kapacitne preťažená škôlka je v Ďurčinej. Ide o preťaženie o 14 %. V ďalšom poradí sú najviac vyťažené kapacity materských škôl v Stránskom (100 %) i v Rajci (100 %).

4.4.2 zdravotníctvo

V centre mikroregiónu - Rajci sa nachádza hlavné zdravotnícke zariadenie. Ordinujú v nej 4 všeobecní, 2 detskí a 4 zubní lekári. Z ďalších oddelení sa tu nachádza: interné, chirurgia, ortopédia, očná, logopedická a gynekologická ambulancia. V poliklinike sídli aj rehabilitačné oddelenie, RTG, zubná technika, očná optika a dopravná zdravotnícka služba. Výdaj liekov v meste zabezpečujú 3 lekárne.

V ostatných obciach poskytujú lekársku starostlivosť:

- Lietavská Lúčka (2 všeobecní lekári, 2 detskí lekári, 1 psychológ a lekárka),
- Rajecké Teplice (2 všeobecní lekári, 2 detskí lekári, 2 zubní lekári, urológ, ORL, masér a lekárka),
- Rosina (3 lekári a lekárka).

V niektorých obciach sa lekárska starostlivosť zabezpečuje 1 x do týždňa resp. za dva týždne a to dochádzkou detského lekára z Fačkova do Rajeckej Lesnej a z Lietavskej Lúčky do Lietavy, Podhoria, Lietavskej Svinnej a Turia.

Vyššie zdravotnícke služby poskytuje nemocnica v Žiline.

K zdravotníckym zariadeniam patria aj Slovenské liečebné kúpele Rajecké Teplice a.s., ktoré sú zamerané na liečbu a rehabilitáciu pacientov s nervovým ochoreniami, s chorobami pohybového ústrojenstva a rôznych poúrazových stavov.

Zatiaľ prvé relaxačno-inhalačné ozdravné centrum (solná izba) bolo nedávno otvorené v Lietavskej Lúčke.

4.4.3 sociálna starostlivosť

Nakoľko sa demografická situácia nielen na Slovensku, ale v drvivej väčšine krajín EÚ zhoršuje (znižovanie prirodzeného prírastku a nárast podielu poproduktívnej zložky obyvateľstva) a v spoločnosti narastajú rôzne sociálno-patologické javy, je nevyhnutné venovať sociálnej starostlivosti zvýšenú pozornosť. V súčasnosti sa začína preferovať čo najdlhšie zotrvanie občana v domácom prostredí. Na území mikroregiónu je takouto formou pomoci aj opatrovateľská služba zabezpečovaná prostredníctvom profesionálnych opatrovateľiek prípadne rodinných príslušníkov.

Cieľom sociálnej pomoci je pomáhať občanovi za jeho aktívnej pomoci prekonávať alebo zmierňovať sociálnu alebo hmotnú núdzu. Sociálna starostlivosť v mikroregióne Rajecká dolina je poskytovaná v nasledovných štátnych i neštátnych zariadeniach:

- Domov sociálnych služieb a domov dôchodcov (Domov vd'aky) v Rajci - je neštátnym subjektom s kapacitou 29 miest,
- Domov sociálnych služieb pre dospelých v Turí - je štátnym zariadením sociálnej starostlivosti s kapacitou 86 žien,
- Domov služieb pre deti a dospelých Lúč v Turí - je štátnym zariadením pre hendikepované deti a matky s kapacitou 40 miest,
- Diagnostické centrum v Lietavskej Lúčke - je štátnym zariadením určeným pre neprispôsobivú mládež s kapacitou 30 miest (len pre dievčatá),
- Dom pre osamelých rodičov + Útulok pre ženy v Rajci - je neštátnym zariadením sociálnej pomoci s kapacitou 25 miest.

Najbližšie zariadenia sociálnych služieb mimo Rajeckej doliny sa nachádzajú v meste Žilina.

Domovy dôchodcov a domovy sociálnych služieb predstavujú zariadenia ústavnej sociálnej starostlivosti, ktorá je finančne najnáročnejšia. V súčasnosti sa do popredia dostáva presadzovanie neinštitucionálnych sociálnych služieb formou opatrovateľskej služby, ktorá je v obciach mikroregiónu poskytovaná buď prostredníctvom profesionálnych opatrovateľiek alebo rodinných príslušníkov. Celkovo v mikroregióne opatrovateľskú službu vykonáva 106 opatrovateľiek.

Na zabezpečovaní sociálnej starostlivosti participujú aj nezávislé organizácie, napr. *Áno pre život, n.o.* ktorá zriadila v Rajci Domov G.B.Molla pre osamelých rodičov, ženy a dievčatá v krízových situáciách. Sociálnu starostlivosť zabezpečuje aj *Slovenská katolícka charita*. V Čičmanoch bol vybudovaný kresťanský domov pre prestárlych kňazov.

Uvedená sieť sociálnych služieb v súčasnosti dostatočne nepokrýva nároky obyvateľov mikroregiónu Rajecká dolina. V budúcnosti bude preto potrebné zaoberať sa rozšírením sociálnej siete nielen pre starších občanov, ale aj pre mládež.

4.4.4 šport

Územie mikroregiónu Rajeckej doliny poskytuje možnosti športového vyžitia tak v letnej, ako i v zimnej sezóne. Prírodný potenciál tohto územia však ešte stále nie je dostatočne využívaný, čo je zapríčinené nedostatočným technickým vybavením a nepostačujúcimi ubytovacími kapacitami mikroregiónu.

K zariadeniam, ktoré sú navštevované v letnom období patria termálne kúpaliská v Rajci a Rajeckých Tepliciach s ich príslušnou vybavenosťou. V oboch mestách, ako i v obci Porúbka sa nachádzajú aj tenisové kurty. Vo väčšine vidieckych obcí je však športová vybavenosť obmedzená na futbalové ihriská a v niektorých obciach aj na telocvične.

Konkrétnejšie sa možnostiam športového vyžitia venuje kapitola Cestovný ruch, podkapitola „Športové a ostatné vyžitie“.

4.4.5 kultúra

V každej z 24 obcí mikroregiónu sa nachádza kultúrny dom a knižnica. Viaceré z nich sa však nachádzajú v priestoroch, ktoré nie celkom vyhovujú tomuto účelu. Rekonštrukciu vyžadujú najmä kultúrne domy v Porúbke a Kamennej Porube. Naopak v žiadnej z obcí sa nenachádza stále kino, čo je dôsledkom poklesu záujmu o filmové predstavenia. Rímsko-

katolícky kostol sa nachádza s výnimkou Lietavskej Lúčky, Kľačí, Podhoria, Šuje a Zbyňova vo všetkých obciach. V Rajci je situovaný aj evanjelický kostol.

Z ďalších kultúrnych inštitúcií sa v sledovanom území nachádzajú 2 múzeá. V *Radenovom dome* v Čičmanoch je umiestnená národopisná expozícia s ukážkou ľudového odevu, výtvarných prác a spôsobe bývania. Druhé múzeum sa nachádza v Rajci a disponuje 2 stálymi expozíciami: národopisno-prírodovednou a malou galériou.

Kultúrnym obdobím mikroregiónu možno nazvať kúpeľnú sezónu v Rajeckých Tepliciach, kedy sa tu koná množstvo kultúrnych podujatí v rámci Kultúrneho leta. Možnosti usporadúvania kultúrnych podujatí by po nevyhnutnej rekonštrukcii mohol poskytnúť aj tunajší prírodný amfiteáter s kapacitou 450 miest.

Kultúrnym podujatiam sa konkrétnejšie venuje aj kapitola „Cestovný ruch“, podkapitola „Organizované podujatia“.

4.5 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- cesta I. triedy (I/64) - spojenie Žilina a Prievidza - hustá dopravná sieť medzi obcami mikroregiónu - prítomnosť lokálnej železničnej trate - existencia lyžiarskych vlekov - dobrá dopravná dostupnosť do centier mikroregiónu (Rajca, Rajeckých Teplic) od Žiliny, Považskej Bystrice i Prievidze - blízkosť letiska s medzinárodnou prepravou - výstavba nových bytových domov európskeho štandardu v Rajci - prestavba najvyšších podlaží bytoviek a podkrovných priestorov v Rajeckých Tepliciach - dostatočná kapacita školských zariadení - dostatočná lekárska starostlivosť, prítomnosť polikliniky a lekárskej záchrannej služby v Rajci - vybudovaná telekomunikačná infraštruktúra - športové a kultúrne podujatia na území mikroregiónu	- nevyhovujúci technický stav niektorých úsekov ciest I/64, II/517 a väčšiny ciest III. triedy - nerentabilná osobná železničná doprava - neefektívne autobusové spojenia - nedostatočná kapacita parkovacích plôch - slabšia technická vybavenosť školských zariadení - nedostatočná kapacita predškolských zariadení - absencia stredných odborných škôl/učilísk zameraných na (rozvoj) CR - stagnácia výstavby domov (skôr ich rekonštrukcia a revitalizácia bytového fondu), vysoké ceny stavebných pozemkov - nesplnenie „štandardu moderných európskych obcí“ u všetkých v mikroregióne (plynifikácia, kanalizácia a pod.) - zariadenia sociálnej starostlivosti v súčasnosti nedostatočne pokrývajú nároky a potreby obyvateľstva - nízky stupeň internetizácie

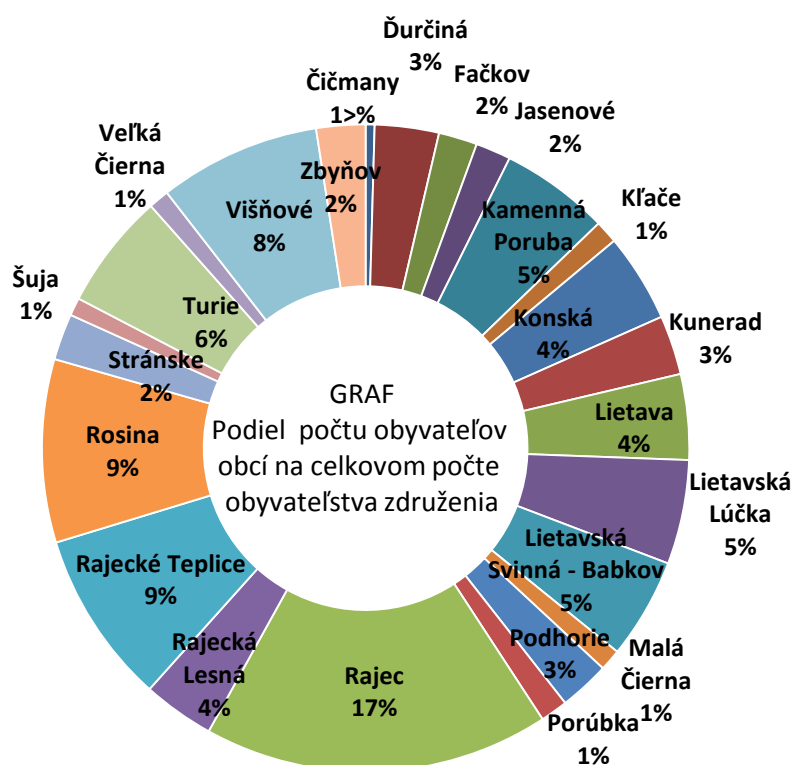
príležitosti	ohrozenia
- zvýšenie významu cesty I/64 - zmena časového harmonogramu autobusových spojov a ich posilnenie - lepšie spojenie Rajeckej doliny s Bratislavou po dobudovaní diaľnice D1 do Žiliny - modernizácia železničnej dopravy - rozvoj súkromného ubytovania v súvislosti s prvopočiatkami manažmentu destinácie ako celku - efektívnejšie využitie športových a iných areálov	- zvyšujúci sa podiel priemyselnej výroby a dopravy môže mať negatívny vplyv na vývoj životného prostredia - zánik regionálnej železničnej dopravy - nedostatočný rozvoj bytového fondu niektorých častí Rajeckej doliny a zvyšovanie rozdielov medzi obcami v kvalite bývania - finančné problémy pri zabezpečovaní občianskej vybavenosti - realizácie nevhodných novostavieb na hraniciach a priamo v ochranných pásmach historických sídelných štruktúr a národných kultúrnych pamiatok

5 OBYVATEĽSTVO

K 31.12.2014 žilo v združení Rajecká dolina 34 064 obyvateľov, čo je približne 22% celkovej populácie žilinského okresu. Najviac obyvateľov žije v meste Rajec (5 881). Aj napriek tomu je urbanizácia pomerne nízka a väčšina ľudí žije na vidieku, až 67,8%.

Obec	Počet obyvateľov	Podiel na počte združenia	Obec	Počet obyvateľov	Podiel na počte združenia
Čičmany	152	0,45%	Podhorie	860	2,52%
Ďurčiná	1091	3,20%	Porúbka	466	1,37%
Fačkov	657	1,93%	Rajec	5881	17,26%
Jasenové	599	1,76%	Rajecká Lesná	1219	3,58%
Kamenná Poruba	1857	5,45%	Rajecké Teplice	2948	8,65%
Kľače	391	1,15%	Rosina	3116	9,15%
Konská	1505	4,42%	Stránske	788	2,31%
Kunerad	1010	2,97%	Šuja	304	0,89%
Lietava	1454	4,27%	Turie	1979	5,81%
Lietavská Lúčka	1774	5,21%	Veľká Čierna	348	1,02%
Lietavská Svinná - Babkov	1714	5,03%	Višňové	2750	8,07%
Malá Čierna	366	1,07%	Zbyňov	835	2,45%
			Spolu združenie	34064	100,00%

Tabuľka 5 - Počet obyvateľov združenia (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)

Obrazok 3 - Podiel obcí na obyvateľstve mikroregiónu

Hustota obyvateľov predstavuje 100 obyv./km², čo je v porovnaní so Slovenskom (110 obyv./km²) mierne nižšia hodnota. Z hľadiska obcí, má najväčšiu hustotu obyvateľov obec Rosina (425 obyv./km²), čo súvisí najmä s jej polohou, keďže takmer priamo svojou sídelnou zástavbou nadväzuje na sídelnú zástavbu krajského mesta Žilina. Takisto oblasť tiahnuca sa popri hlavnej dopravnej komunikácii a zahrnujúca obce Lietavská Lúčka (273 obyv./km²), Rajecké Teplice (248 obyv./km²), Kanská (283 obyv./km²) a Rajec (193 obyv./km²) sa v rámci regiónu vyznačuje nadpriemernou hustotou zaľudnenia. Naopak mnoho obcí v regióne nachádzajúcich sa najmä na periférii, sa vyznačuje veľkou rozlohou a nízkym počtom obyvateľov. Spomenúť možno hlavne obce na juhu Rajeckej doliny (Čičmany, Fačkov), ktoré nedosahujú ani 20 obyv./km².

5.1 Vývoj počtu obyvateľov

Pod vývojom počtu obyvateľov rozumieme jeho kvantitatívne a kvalitatívne zmeny v čase. Kvalitatívna stránka obyvateľstva predstavuje oblasť, ktorá nie je vo všeobecnosti dostatočne zdokumentovaná, nakoľko zohľadňuje prvky zdravotného stavu, kvality osobného a spoločenského života a ďalších explicitne ťažko merateľných veličín, obmedzíme sa v predkladanom dokumente len na meranie a analýzu kvantitatívnej stránky.

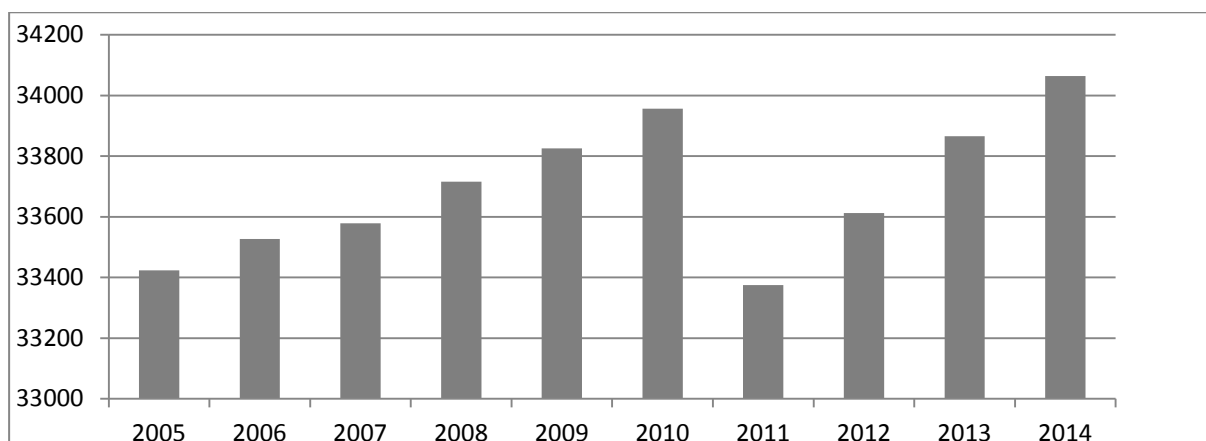
Za týmto zámerom budeme operovať s pojmom obyvateľstvo, pod ktorým rozumieme súhrn všetkých ľudí na určitom území k určitému okamihu, zisťovaný podľa bydliska, prítomnosti na danom území alebo podľa iných hľadísk napr. podľa domovského práva.

Zmena počtu obyvateľstva je dôsledkom prirodzeného pohybu a migrácie. Konkrétne počty obyvateľov žijúcich na predmetnom území dokumentuje nasledujúca tabuľka, ktorá pokrýva obdobie posledných 10 rokov.

Obec / Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Čičmany	207	192	194	188	186	183	167	164	160	152
Ďurčiná	1077	1060	1059	1062	1053	1077	1071	1084	1098	1091
Fačkov	724	715	722	707	706	691	661	669	667	657
Jasenové	638	625	616	615	623	618	605	596	593	599
Kamenná Poruba	1807	1826	1828	1839	1840	1843	1829	1827	1850	1857
Kľače	372	372	365	365	369	366	376	386	387	391
Kanská	1374	1383	1408	1417	1458	1477	1459	1483	1478	1505
Kunerad	942	949	952	949	969	983	974	983	987	1010
Lietava	1443	1444	1422	1433	1439	1433	1404	1421	1432	1454
Lietavská Lúčka	1768	1786	1780	1792	1790	1792	1751	1760	1763	1774
Lietavská Svinná - Babkov	1589	1575	1596	1594	1615	1630	1626	1656	1682	1714
Malá Čierna	337	332	334	334	343	348	353	359	354	366
Podhorie	771	781	793	788	790	802	818	845	861	860
Porúbka	449	447	459	462	455	461	440	440	453	466
Rajec	6078	6101	6076	6077	6069	6067	5874	5864	5889	5881
Rajecká Lesná	1282	1277	1272	1283	1267	1265	1221	1228	1224	1219
Rajecké Teplice	2942	2950	2936	2951	2938	2938	2868	2909	2932	2948
Rosina	2869	2925	2940	2972	3011	3026	3025	3058	3086	3116
Stránske	696	706	703	712	716	725	741	761	785	788
Šuja	321	316	315	309	316	313	310	305	311	304
Turie	1991	1981	1990	2003	2012	2009	1960	1954	1972	1979
Veľká Čierna	362	355	348	348	346	358	354	355	356	348
Višňové	2532	2562	2610	2646	2644	2675	2659	2671	2708	2750
Zbyňov	852	867	860	870	870	876	829	834	838	835
Spolu združenie	33423	33527	33578	33716	33825	33956	33375	33612	33866	34064

Tabuľka 6 - počet obyvateľom združenia za posledných 10 rokov (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)

Vývoj počtu obyvateľstva predmetného územia vykazuje takmer kontinuálne rastúci trend, ktorý je narušený len vývojom v roku 2011, kedy došlo k výraznému celkovému medziročnému poklesu, ktorý bol však spôsobený sčítaním ľudí a jeho vplyvom na registrovanosť obyvateľstva. Rastúci trend je spôsobený aktuálnou migráciou mestského obyvateľstva na vidiek, kde vo väčšej miere odchádza práve reprodukčná skupina obyvateľstva, čo sa následne prejavuje aj zvýšeným prirodzeným prírastkom. Taktiež rastie záujem práve o tento región, vďaka prísľubu zvýšenie dopravnej dostupnosti po dobudovaní diaľnic D1 a D3. V tejto súvislosti možno predpokladať aj v budúcnosti progresívny vývoj počtu obyvateľstva.

Obrázok 4 - Graf vývoja počtu obyvateľov ZODR

Štruktúra pohlavia sledovaného obyvateľstva vykazuje z dlhodobého hľadiska miernu prevahu žien nad mužmi. Vzhľadom na systém usporiadania spoločnosti a postupné vyrovnávanie rovností príležitostí vo všetkých profesiách ako i zjednocovanie veku odchodu do dôchodku, predpokladáme, že dôjde k postupnému zmierňovaniu tohto rozdielu, ktorého prejav bude však minimálny. Z tohto dôvodu očakávame v časovom horizonte najbližších 50-tich rokov udržanie trendu miernej prevahy ženského pohlavia.

V závislosti od rastu počtu obyvateľov v medziročných obdobiach je sledovaná aj tzv. dynamika rastu sídiel, ktorá poukazuje na rýchlosť rastu obcí v závislosti od počtu obyvateľov. Z tohto hľadiska môže v obci dochádzať k nárastu (index rastu je väčší ako 100) alebo ku poklesu (index rastu je menší ako 100) obyvateľov. Index rastu je určený podielom počtu obyvateľov na konci sledovaného obdobia voči počtu obyvateľov na začiatku sledovaného obdobia vynásobený 100.

5.2 Veková štruktúra obyvateľstva

Veková skupina	< 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34
Počet obyvateľov ZORD	1813	1683	1688	2054	2567	2546	2594
Veková skupina	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69
Počet obyvateľov ZORD	2833	2675	2393	2291	2313	2045	1556
Veková skupina	70 - 74	75 - 79	80 - 84	85 - 89	90 - 94	95 - 99	100 +
Počet obyvateľov ZORD	1106	861	589	313	128	13	3

Tabuľka 7 - Veková štruktúra obyvateľstva (Zdroj: ŠÚ SR, 2015)

5.3 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

V rámci sčítania obyvateľstva roku 2001 bolo v regióne najviac obyvateľov s ukončeným učňovským vzdelaním bez maturity (31%) a základným vzdelaním (20%), žiaci a deti do 16 rokov tvorili 22,15%. Vysokoškolsky vzdelaní ľudia tvorili len 3,89%. V regióne je zanedbateľná negramotnosť, avšak v obci Turie žilo 56 obyvateľov bez vzdelania, čo bolo takmer 3% populácie obce a viac ako polovica obyvateľov bez vzdelania v celom regióne Rajeckej doliny. Vzdelanosť obyvateľstva ovplyvňuje hlavne vekové zloženie, keď starší ľudia dosahujú celkovo nižšiu vzdelanosť, vzhľadom na menšie možnosti vzdelania v minulosti. Dá sa však očakávať, že v nasledujúcom období bude podiel najmä vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov stúpať.

5.4 Ekonomická štruktúra obyvateľstva

Rozhodujúci vplyv na vývin ekonomickej aktivity obyvateľstva má celkový demografický vývin a z neho vyplývajúca veková štruktúra obyvateľstva. Prevažnú väčšinu ekonomicky aktívneho obyvateľstva tvoria osoby v produktívnom veku, no malý podiel predstavujú aj osoby v poproduktívnom veku. Existuje reálna možnosť, že v dôsledku zhoršujúcej sa vekovej skladby obyvateľstva a najmä prudkého rastu podielu dôchodcov sa bude postupne zvyšovať hranica odchodu do dôchodku a tým bude počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva narastať.

Z hľadiska jednotlivých odvetví, v roku 2001 dominovala priemyselná výroba, ktorá v rámci celého regiónu zamestnávala 23,64% ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Percentuálne najviac pracujúcich v priemysle, za jednotlivé obce, pochádzalo z južnejšej časti regiónu (Ďurčiná, Fačkov, Rajecká Lesná, Šuja), kde hodnoty prevyšovali 30%. Významná úlohu v regióne zohráva takisto stavebníctvo, ktoré zamestnáva 10,36% ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Veľkoobchod, maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru zamestnáva 8,94% ekonomicky aktívnej populácie regiónu. Vo Fačkove a Čičmanoch je tiež významný podiel zamestnaných v hoteloch a reštauráciách (viac ako 10%).

Podiel pracujúcich v jednotlivých odvetviach v Rajeckej doline je do značnej miery ovplyvnený ponukou pracovných príležitostí, hlavne v regionálnych a nadregionálnych centrách. Takisto vlastné prírodné zdroje, či kultúrno-historický potenciál výrazne ovplyvňuje zloženie ekonomicky aktívneho obyvateľstva. V neposlednom rade je to samotná vzdelanosť a špecializovaná pracovná sila. V dôsledku rozvoja automobilového priemyslu v Žilinskom okrese sa dá predpokladať, že podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v jednotlivých odvetviach sa bude postupom času meniť.

5.4.1 Nezamestnanosť

Nezamestnanosť je prirodzeným fenoménom a atribútom slobodnej spoločnosti založenej na trhovom hospodárstve a demokracii. Jej nekontrolovateľný vývoj spôsobujúci masový charakter však vyvoláva nielen vážne ekonomické, ale aj sociálne problémy (rozpad rodiny, narušené mentálne i fyzické zdravie a rôzne sociálno-patologické javy).

Vývoj trhu práce celého Žilinského okresu v rokoch 2008-2012 poznamenala nepriaznivá situácia finančnej krízy, kedy útlmom priemyselnej a stavebnej výroby došlo k úbytku mnohých pracovných miest. Zníženie počtu pracovných miest sa výrazne dotklo malého a stredného podnikania, najmä v oblasti dopravy a služieb. Vývoj zamestnanosti sa negatívne prejavil aj v počte a kvalite hlásených voľných pracovných miest vrátane sezónnych prác. Problém spočíval hlavne v tom, že voľné pracovné miesta sa nevytvárali pre profesie, ktoré prevažujú v ponuke trhu práce a opakujú sa hlavne v profesiách krajčírka resp. predavačka, u ktorých je veľká migrácia. Nezamestnanosť aspoň sčasti pomáhali znižovať verejnoprospešné práce (VPP). Je to aj jedna z možností, ako si obce, ktoré nemajú peniaze nazvyš, môžu vyčistiť a upraviť verejné

priestranstvá. Kritériá prijímania ľudí na VPP vysvetľujú značný pokles evidovaných nezamestnaných. V dôsledku hlavne zahraničných investícií, najmä do automobilového priemyslu, ale aj iných oblastí sa nezamestnanosť naďalej znižovala a v súčasnosti takmer všetky obce dosahujú nezamestnanosť nižšiu, ako je celoslovenský priemer.

Obec	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	Uchádzači o zamestnanie -spolu	ženy	muži	Disponibilní uchádzači o zamestnanie	Evidovaná miera nezamestnanosti v 04/2015	Zmena z 12/2014
Čičmany	62	12	5	7	10	16,13%	-4,84%
Ďurčiná	500	46	13	33	44	8,80%	-2,78%
Fačkov	333	48	17	31	47	14,11%	-5,35%
Jasenové	273	34	13	21	33	12,09%	-1,47%
Kamenná Poruba	882	84	22	62	79	8,96%	-0,56%
Kľače	157	12	6	6	10	6,37%	-8,28%
Konská	682	83	32	51	78	11,44%	1,19%
Kunerad	455	37	18	19	33	7,25%	-0,42%
Lietava	692	73	43	30	67	9,68%	-1,86%
Lietavská Lúčka	836	107	50	57	99	11,84%	-0,94%
Lietavská Svinná - Babkov	754	87	32	55	84	11,14%	-0,91%
Malá Čierna	163	23	9	14	21	12,88%	-2,45%
Podhorie	413	12	5	7	10	2,42%	-0,24%
Porúbka	208	18	5	13	18	8,65%	-1,92%
Rajec	3001	253	98	155	229	7,63%	-0,49%
Rajecká Lesná	570	63	26	37	59	10,35%	-4,36%
Rajecké Teplice	1329	116	51	65	112	8,43%	0,54%
Rosina	1545	145	73	72	130	8,41%	-1,41%
Stránske	351	41	16	25	40	11,40%	-2,52%
Šuja	139	4	2	2	4	2,88%	-5,04%
Turie	936	96	33	63	86	9,19%	-1,70%
Veľká Čierna	170	17	8	9	13	7,65%	-4,71%
Višňové	1303	72	39	33	64	4,91%	-1,91%
Zbyňov	417	36	9	27	32	7,67%	-1,18%
Spolu združenie	16171	1 519	625	894	1402	8,67%	-1,30%

Tabuľka 8 - Nezamestnanosť na území združenia (Zdroj: ÚPSVaR a ŠÚ SR 2015)

Porovnávací ukazovateľ	Okres Žilina	Žilinský kraj	Slovenská republika
Evidovaná miera nezamestnanosti v 04/2015	7,62 %	10,06 %	11,68 %

Tabuľka 9 - Porovnávací ukazovateľ nezamestnanosti (Zdroj: ÚPSVaR a ŠÚ SR 2015)

5.5 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- nízka miera nezamestnanosti - vhodnosť jadrovej oblasti na bývanie v dôsledku polohy a prírodných a socio-ekonomických daností	- nízky podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva - vysoký podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku - nerovnomerné rozloženie obyvateľstva - nízka reprodukčná schopnosť obyvateľstva - nízka produktivita práce - slabá aktivita podnikateľov a živnostníkov - nízka kúpyschopnosť obyvateľstva
príležitosti	ohrozenia
- zvyšovanie vzdelanostnej úrovne - spoluúčasť obyvateľstva v poproduktívnom veku na ekonomických aktivitách - rozvoj malého a stredného podnikania pre ďalšie znižovanie nezamestnanosti	- starnutie obyvateľstva - prirodzený úbytok obyvateľstva - odliv pracovných síl - nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily vplyvom veľkého dopytu, hlavne v oblasti automobilového priemyslu

6 HOSPODÁRSTVO

Odvetvová štruktúra priemyslu Žilinského kraja je rôznorodá a najväčšie zastúpenie z hľadiska tržieb z priemyselnej činnosti má výroba a rozvod elektriny, plynu, pary a teplej vody. Dôležité zastúpenie má tiež výroba celulózy, papiera a výrobkov z papiera, výroba strojov a zariadení, výroba rádiových, televíznych a komunikačných zariadení a prístrojov, výroba potravín a výroba kovových výrobkov.

Žilinský kraj podľa údajov Krajskej správy Štatistického úradu v Žiline obhospodaruje desatinu poľnohospodárskej pôdy SR a z nej viac ako štvrtinu tvorí orná pôda, na ktorej sa pestujú predovšetkým zemiaky, obilniny a krmoviny.

Podnikateľskú sféru Rajeckej doliny možno na základe odvetvového členenia hospodárstva rozdeliť na primárny sektor, sekundárny, sektor a terciárny sektor.

6.1 *Primárny sektor*

Primárny sektor je tvorený odvetvami produkujúcimi základné suroviny a materiály. Konkrétne sa jedná o **poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybolov**. Pre tento sektor hospodárstva je charakteristické nízke tempo vedecko-technického pokroku, pomalý rast produktivity, vysoká investičná náročnosť a relatívne malá ziskovosť výroby, čo vedie k nízkemu záujmu súkromného sektora.

6.1.1 Pol'nohospodárstvo

Agrárna politika štátu vychádza z postavenia pôdy, ako základnej zložky životného prostredia, pre zachovanie jej produkčných funkcií. V záujme zabezpečenia potravinovej sebestačnosti štátu je dôležité zachovať potenciál pôdy z hľadiska jej výmery, úrodnosti a hygienickej nezávadnosti. Prioritou agrárnej politiky SR je hospodárne využívanie potenciálu poľnohospodárskej pôdy, disponibilných výrobných a ľudských zdrojov na výrobu potravín a nepotravinárskych surovín pri rešpektovaní ekologických požiadaviek a potrieb ochrany krajiny a udržania vidieckeho osídlenia.

6.1.2 Lesné hospodárstvo

Podľa lesohospodárskeho členenia sú lesy riešeného územia rozdelené do týchto lesných hospodárskych celkov - Fačkov, Rajec, Rajecké Teplice a Turie. Lesy v užívaní štátnej organizácie obhospodaruje Odštepňý lesný závod Žilina so svojimi lesnými správami. Neštátne lesy obhospodarujú pôvodní vlastníci lesov, prípadne združenia vlastníkov a podielnikov lesov.

V Rajeckej doline v súčasnosti fungujú dve urbárske a pozemkové spoločenstvá. Konkrétne sa jedná o Spoločenstvo bývalých urbarialistov v Stránskom PS a Cenzuálne spolumajiteľstvo PS so sídlom v Rajci. Cenzuálne spolumajiteľstvo je pozemkové spoločenstvo zaoberajúce sa predajom dreva - guľatiny, vlákniny, paliva a stavebného reziva.

Obec	Celkom	Orná	Záhrady	Ovocný sad	Trávnatý porast	Lesný pozemok	Vodná plocha	Zastavané	ostatné
Čičmany	25611	1737	37	0	6077	16223	135	837	565
Ďurčiná	12505	2945	101	10	2468	6174	121	426	261
Fačkov	37517	423	68	0	6896	28738	97	226	1068
Jasenové	6273	1015	73	0	1473	3305	36	249	122
Kamenná Poruba	14182	4603	173	0	1525	7103	51	611	116
Kľače	2073	1525	56	0	108	140	31	164	51
Konská	5311	2169	112	0	2248	14	52	564	153
Kunerad	22937	1001	66	0	313	21007	86	351	113
Lietava	10005	2759	328	31	2595	3499	50	596	146
Lietavská Lúčka	6496	762	174	0	1753	1998	85	762	962
Lietavská Svinná - Babkov	18297	1601	295	0	4581	10708	58	659	395
Malá Čierna	4262	557	86	0	1051	2382	3	144	39
Podhorie	6416	1053	109	24	1741	3071	32	326	60
Porúbka	3452	287	45	0	1198	1494	69	229	131
Rajec	31459	6630	388	5	3448	17432	282	1708	1566
Rajecká Lesná	39264	1461	138	0	6571	29771	179	679	465
Rajecké Teplice	11847	1314	319	1	2211	6338	155	925	582
Rosina	7325	3272	316	0	2181	314	49	894	299
Stránske	18752	1992	175	0	3555	12319	56	533	124
Šuja	2424	1423	34	0	407	134	59	195	171
Turie	27204	2183	199	7	3875	19018	166	802	953
Veľká Čierna	4817	1354	48	0	1131	1847	13	216	208
Višňové	15170	1974	248	0	3486	8140	63	788	471
Zbyňov	7046	1063	78	0	2876	2471	43	374	141
Spolu združenie	340645	45104	3663	79	63769	203639	1970	13257	9164

Tabuľka 10 - Prehľad využitia územia (Zdroj: ŠÚ SR, 2014)

6.2 Sekundárny sektor

Na primárny sektor nadväzuje a je od neho závislý sekundárny sektor ekonomiky, ktorý je tvorený odvetviami spracovateľského priemyslu a stavebníctva. Pre tento sektor je na rozdiel od primárneho charakteristické rýchle tempo vedecko-technického pokroku, rýchla obmena sortimentu výrobkov, rast produktivity práce a tiež aj vysoká investičná náročnosť. Sekundárny sektor zároveň výrazne ovplyvňuje stupeň rozvoja ekonomiky ako i životnej úrovne obyvateľstva.

Priemyselná činnosť v regióne je v značnej miere podmienená a ovplyvnená jeho prírodnými danosťami. Činnosť je zameraná predovšetkým na ťažbu stavebného materiálu a jeho spracovávanie. Okrem toho má v regióne silné zastúpenie aj spracovanie dreva - stolárstvo, rezbárstvo, výroba nábytku, stavba drevených domov, pily. Ďalším hospodárskym zameraním regiónu s dlhoročnou tradíciou je aj strojársky priemysel.

Obec	Právnické osoby ziskové	Právnické osoby neziskové	Obec	Právnické osoby ziskové	Právnické osoby neziskové
Čičmany	2	4	Podhorie	17	5
Ďurčiná	13	3	Porúbka	12	3
Fačkov	10	6	Rajec	126	67
Jasenové	10	6	Rajecká Lesná	8	9
Kamenná Poruba	26	7	Rajecké Teplice	81	31
Kľače	3	2	Rosina	99	15
Konská	28	5	Stránske	22	4
Kunerad	8	4	Šuja	8	3
Lietava	36	10	Turie	25	14
Lietavská Lúčka	57	19	Veľká Čierna	6	2
Lietavská Svinná - Babkov	23	6	Višňové	34	15
Malá Čierna	6	1	Zbyňov	11	7
			Spolu združenie	671	248

Tabuľka 11 - Štruktúra právnických osôb v regióne (Zdroj: ŠÚ SR, 2014)

6.3 Terciárny sektor

Terciárny sektor zahŕňa všetky druhy služieb, obchod, dopravu a spoje. Považuje sa za najvyspelejší sektor vo vyspelých krajinách. Charakteristickými črtami tohto sektora je rýchle tempo vedecko-technického pokroku, rýchly rast produktivity práce a najnižšia investičná náročnosť.

Na popisovanom území majú z terciárneho sektora dôležité a pomerne silné zastúpenie služby v oblasti ubytovania a stravovania a rovnako tak, keďže sa jedná o turisticky zaujímavú lokalitu, sa tu rozvíjajú a skvalitňujú služby v turisticko-informačnej oblasti.

6.4 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- lokalizácia pomerne veľkých súkromných spoločností - silná tradícia v ťažbe a spracovávaní stavebného materiálu a v drevospracujúcom priemysle - veľký počet živnostníkov - pomoc pri príprave nových miest na investovanie - záujem členov združenia o podporu podnikateľských aktivít v regióne - rozšírený terciárny sektor - dobrá propagácia regiónu - výhodná dopravná infraštruktúra a dostupnosť - vhodná veková štruktúra obyvateľstva	- zanikajúce poľnohospodárstvo ako zdroj obživy - malá výmera ornej pôdy - nedostatočné využívanie ornej pôdy - chýbajúca komplexná stratégia podpory malých a stredných podnikov zo strany Združenia Rajecká dolina - roztrieštenosť pozemkového vlastníctva - pomerne nízka kvalita poskytovaných služieb

príležitosti	ohrozenia
- možnosti využívania fondov EÚ - postupné zvyšovanie kúpnej sily obyvateľstva - vytváranie verejno - súkromných partnerstiev na podporu podnikateľských aktivít - efektívnejšie využívanie majetku obcí - zníženie legislatívnej a administratívnej náročnosti začatia podnikania zo strany štátu	- nedostatočná politika podpory malých a stredných podnikov zo strany štátu - nestabilná legislatíva - administratívne bariéry začatia podnikania - nedostatočné využívanie možností získať peňažné prostriedky z EÚ fondov - časová náročnosť schválenia projektov a refundácie z EÚ fondov

7 CESTOVNÝ RUCH

Za účelom zhodnotenia potenciálu rozvoja cestovného ruchu v mikroregióne Rajecká dolina je potrebné zanalyzovať vymedzené územie z hľadiska množstva faktorov.

Potenciál je možné označiť ako určité rozdiely v spôsobilosti krajiny pre rozvoj cestovného ruchu, ktoré bližšie špecifikovať umožní hodnotenie primárnej a sekundárnej ponuky cestovného ruchu.

7.1 Analýza primárnej ponuky

Primárna ponuka mikroregiónu Rajecká dolina je rozhodujúcim faktorom, ktorý ovplyvňuje úspech tohto regiónu na trhu cestovného ruchu. Základnú ponuku mikroregiónu tvorí primárna ponuka daná prírodným potenciálom (reliéf, vodstvo, podnebie, flóra, fauna) a antropogénna ponuka, ktorú reprezentujú predovšetkým kultúrno-historické predpoklady územia.

7.1.1 prírodný potenciál

Z prírodných predpokladov sa vo vzťahu k rekreačným aktivitám uplatňuje predovšetkým reliéf, klíma, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo.

Hlavné oblasti realizácie cestovného ruchu určuje rôznorodosť reliéfu. Význam pre kvalitu podmienok rozvoja cestovného ruchu zohráva predovšetkým nadmorská výška územia, výškovú členitosť a expozícia reliéfu, výskyt kontrastných foriem reliéfu, ktoré sú atraktívne z hľadiska cestovného ruchu a estetická hodnota výhľadov do okolia.

Reliéf

Stredný uhol sklonu reliéfu je úzko spätý s relatívnou výškovou členitosťou reliéfu. V Rajeckej kotline bývajú spravidla stredné sklony svahov 4 - 10 stupňov. Tento reliéf zaberá strednú až severozápadnú časť regiónu - obce: Veľká Čierna, Malá Čierna, Šuja, Rajec, Kľače, Jasenové, Zbyňov, Kónská, Rajecké Teplice. Pre túto časť regiónu sú vhodné tieto rekreačné aktivity: chatárenie, pasívny odpočinok, turistika, poľovníctvo, záhradkárčenie a rybolov, čo v podstate zodpovedá reálnemu stavu. V horských masívoch obklopujúcich Žilinskú kotlinu (Malá Fatra, Strážovské vrchy, Súľovské vrchy) majú stredné sklony svahov 14 - 24 stupňov. Pre túto oblasť je vhodný pasívny odpočinok, turistika, lyžovanie a sánkovanie (Kunerad, Ďurčiná, Rajecká Lesná, Fačkov, Čičmany).

Relatívna výšková členitosť reliéfu významne ovplyvňuje estetickú hodnotu krajiny a je dôležitým ukazovateľom vhodnosti územia najmä pre turistiku a zimné športy. Relatívne výšky Rajeckej kotliny kolíšu najčastejšie v hodnotách 70 - 120 m. V podhorských obciach regiónu (Kunerad, Kamenná Poruba, Ďurčiná, Rajecká Lesná, Fačkov, Čičmany) sú tieto výškové rozdiely výraznejšie.

Expozícia reliéfu voči svetovým stranám sa vyjadruje určením orientácie svahov. Z rekreačných aktivít má expozícia svahu vplyv na chatárenie, pasívny odpočinok a záhradkárčenie, ktoré uprednostňujú južnú, juhovýchodnú a juhozápadnú expozíciu reliéfu. Pre zimné športy (lyžovanie, sánkovanie) je vhodná orientácia na sever. Keďže pohoria, ktoré sú súčasťou tohto regiónu sa ťiahu v severo-južnom smere majú orientáciu svojich svahov na východ a na západ. Malá Fatra je však rozčlenená početnými dolinami, ktoré tak umožňujú expozíciu svahu na sever (lyžiarske stredisko v Rajeckej Lesnej). Lyžiarske stredisko Fačkovské sedlo je orientované na východ, Čičmany na západ.

Významné sú predovšetkým kontrastné formy reliéfu, ktoré svojím pôvodom, tvarom alebo inou osobitosťou vzbudzujú záujem účastníkov cestovného ruchu, hlavne v rámci rekreačných aktivít spojených s turistikou. V danom regióne možno sledovať dva druhy kontrastných foriem reliéfu:

bodové - Poluvsianska skalná ihla (Raj. Teplice), Zbyňovské skaly - Baby (Zbyňov), Kamenný diel - Patúch (Zbyňov), Skala Kl'ak (Fačkov), Turská skala (Turie),

líniové - doliny (Medzihorská, Rajeckolesníanska a iné)

Estetická hodnota výhľadov do okolia predstavuje značne subjektívne hodnotenie reliéfu. Túto požiadavku by mohlo spĺňať niekoľko lokalít daného územia.

Minčol (1364 m n.m.) na rozhraní obcí Turie, Višňové a susediaceho okresu Martin v severozápadnej časti regiónu - vyhládka na severnú časť Rajeckej doliny a Malej Fatry

Skalky (680 m n.m.) priamo nad Rajeckými Teplicami poskytujú pôsobivý výhľad na celé kúpeľné mesto, priľahlé obce i veľkú časť Rajeckej doliny a Malej Fatry

Kl'ak (1351,6 m n.m.) pri dobrej viditeľnosti možno vidieť takmer celú Žilinskú kotlinu až po Žilinu, ďalej si môžeme pozrieť Lúčanskú Malú Fatru, Strážovské vrchy a Turčiansku kotlinu

Veľká Lúka (1475,5 m n.m.) - výhľad na Žilinskú kotlinu, Turčiansku kotlinu, Strážovské vrchy, Veľkú Fatru, ...

Na základe uvedených informácií možno konštatovať, že región v hodnotení reliéfu ako jedného z lokalizačných predpokladov cestovného ruchu je na tom veľmi dobre. Pre rozvoj cestovného ruchu sú však nevyhnutné aj priaznivé hodnoty ďalších zložiek komplexu lokalizačných predpokladov.

Klíma

Pri hodnotení vplyvov klímy na rozvoj cestovného ruchu sa sledujú tieto klimatické prvky: *teplota vzduchu, snehová pokrývka, slnečný svit, hmly, veternosť, zrážky a klimatické inverzie.*

Rajecká dolina patrí podľa základných klimatických charakteristík do mierne teplej podnebnjej oblasti s chladnou zimou, čo významne vplýva na charakter zimnej rekreácie v danej oblasti. Najvyššie priemerné mesačné teploty boli zaznamenané v mesiaci júl. Najchladnejší mesiac je január. Rozdelenie zrážok počas roka nie je rovnomerné v čase ani v priestore. Najdaždivejšími mesiacmi sú jún a august. Najmenej zrážok spadne vo februári a marci. Najvyššia snehová pokrývka býva v mesiaci január, február, kedy sú teda najvhodnejšie podmienky pre rôzne zimné športy. Južná časť Žilinskej kotliny je prevetrávaná v severojužnom smere, bezveterných dní je tu takmer 50%. Najmenej oblačné mesiace sú júl a august.

Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ ide o letnú rekreáciu, najvhodnejší je mesiac júl, v súvislosti so zimnou rekreáciou je to január.

Flóra a fauna

Vplyv rastlínstva a živočíšstva na jednotlivé rekreačné aktivity je rozmanitý a mení sa v priebehu roka. Rastlínstvo v systéme prírodného prostredia hrá významnú úlohu najmä z toho hľadiska, že zeleň pôsobí na nervový systém človeka, ktorý sa tak rýchlejšie regeneruje.

Rajecké Teplice plnia svoju funkciu kúpeľného mesta aj v tomto smere - nachádzajú sa tu dva parky, kde si môžu návštevníci oddýchnuť a zregenerovať svoje sily.

V jarňom období po ústupe snehovej pokrývky spríjemňuje pobyt v prírode svieža zeleň, čo spôsobuje zvýšenie návštevnosti postupne od nižších vegetačných stupňov, najmä na podhorských lúkach.

V letnom polroku, často sprevádzanom horúčavami, je zvýšený dopyt najmä po listnatých a ihličnatých lesoch v horských oblastiach - hora Tlstá (Rajecké Teplice), doliny Malej Fatry (Kunerad, Kamenná Poruba, Ďurčiná, Rajecká Lesná, Fačkov), Strážovské vrchy (Čičmany), Súľovské vrchy (Zbyňov).

V jesennom období plní vegetácia hlavne estetickú funkciu - bukové lesy v okolí Rajeckých Teplíc a Rajca. V tomto ročnom období je veľkým lákadlom zber liečivých rastlín a lesných plodov - zvlášť bohaté lokality sa nachádzajú v katastroch obcí Kunerad a Rajecká Lesná.

Na návštevnosť regiónu vplýva len pre obmedzenú skupinu účastníkov cestovného ruchu - záujemcov o poľovníctvo a rybolov. Tento faktor vykazuje ešte výraznejšiu sezónnosť ako vegetácia, lebo väčšina druhov, kvôli ktorým klienti prichádzajú, sa môže loviť len v predpísanom období. Z lovnej zveri majú najväčší význam diviacia zver, medvede, vysoká zver a veľké množstvo druhov rýb stojatých a tečúcich vôd.

Vodstvo

Z hľadiska realizácie cestovného ruchu v určitej oblasti má prítomnosť rôznych foriem vody veľmi dôležitý význam.

Povrchové vody pôsobia ako lokalizačné činitele, ktoré podporujú rozvoj sezónneho rekreačného cestovného ruchu. Vplyvy klímy podmieňujú sezónny výskyt cestovného ruchu v okolí vodných tokov a prirodzených aj umelých vodných nádrží. V regióne sa nachádzajú dve významnejšie umelé vodné nádrže. Prvou je rybník v Rajeckých Tepliciach, ktorého využitie na rekreačné účely je značne obmedzené. Nie je vhodný na kúpanie, je tu však možnosť člnkovania. Estetickú funkciu plní takmer celý rok. Druhá vodná nádrž sa nachádza v lokalite Košiare (Rajec) - je to športový rybník určený na chov rýb a športové rybárstvo. Najmä v lete slúži obyvateľom Rajca ako miesto jednodňového oddychu s možnosťou rybárčenia. V zime sa využíva na korčuľovanie a bežecké lyžovanie. Možno povedať, že sa jedná o vodnú nádrž s lokálnou atraktivitou.

Podzemné vody majú z hľadiska cestovného ruchu dôležitý význam. Voda je schopná absorbovať voľné chemické prvky z hornín, ktoré majú priaznivý vplyv na ľudský organizmus, preto podzemné vody často tvoria významnú zložku krajiny, vplývajúcu na cestovný ruch.

Najintenzívnejšie pôsobia na využívanie krajiny z hľadiska cestovného ruchu termálne pramene s balneologickými účinkami. Takéto pramene sa nachádzajú v Rajeckých Tepliciach a vyznačujú sa celoštátnou atraktivitou. Voda typu teplice-akratotermie je chemicky zosilnená hydrouhličitanovou a vápenatohorečnou zložkou s prvkami stroncium, baryum, hliník.

Agroturistické predpoklady

Podmienky pre rozvoj agroturistiky vytvára kľudné vidiecke prostredie v kombinácii s kvalitným životným prostredím. Takéto vidiecke prostredie môže slúžiť ako východisko do okolitých rekreačných priestorov, ale i ako cieľové miesto rekreácie a poznávania. Pri realizácii vidieckeho turizmu dochádza k jeho prepojeniu s poľnohospodárskou výrobou, čo môže mať v mnohých prípadoch revitalizačný účinok agrosektoru. Sledované územie spĺňa všetky uvedené predpoklady a vzhľadom na to, že rozvoj agroturistiky by pomohol zapojiť do cestovného ruchu i obce s nižšou mierou atraktivity v ostatných formách cestovného ruchu, je nevyhnutné rozvoj vidieckeho turizmu na území mikroregiónu Rajecká Dolina podporovať.

7.1.2 kultúrno-historický potenciál

Rozvoju cestovného ruchu v území popri existencii bohatého prírodného potenciálu napomáha aj kultúrno-historický potenciál, ktorý tvoria objekty nehnuteľných, hnutelných, muzeálnych a galerijných zbierok. Rôznorodý fond kultúrnych pamiatok, kultúrnych zariadení a podujatí ovplyvňuje ponuku služieb viazanú na poznávanie histórie a pamiatok, návštevy kultúrno-spoločenských zariadení a rôznych festivalov, koncertov, slávností a výstav.

Na území mikroregiónu sa nachádza 1 pamiatková rezervácia ľudovej architektúry (Čičmany), 1 mestská pamiatková zóna (Rajec), 1 vidiecka pamiatková zóna (Rajecká Lesná), 1 historické jadro (Rajecké Teplice), 3 národné kultúrne pamiatky (hrad Lietava, kostol v Kamenej Porube a zrúcanina gotického kostola zo 14. storočia v Stránskom), 1 historická zeleň (v parkovom areáli v Kunerade), 11 lokalít archeologických nálezísk (Jasenové, Lietava, Malá Čierna...) a 11 lokalít a objektov ľudovej architektúry (Čičmany, Ďurčiná, Fačkov, Lietava, Malá Čierna, Rajecká Lesná....).

Ďalej je región bohatý predovšetkým na pamiatky sakrálnej architektúry, kaštiele, kúpeľné domy, múzeá a pamätníky z obdobia druhej svetovej vojny. Z uvedeného počtu sa najviac pamiatok nachádza v Čičmanoch, Rajci, Rajeckých Tepliciach a Rajeckej Lesnej. Na Obecnom úrade vo Fačkove sa nachádza Slovenská izba, kde sú vystavené kroje, rôzne domáce náradie (cepy, hrable, drevené vidly, drevený fúrik, domáci riad napr. krčahy, nádoba na mútenie mlieka, drevený malý vozík, kolíska). Aj napriek relatívnej bohatosti kultúrno-historického potenciálu v území nemožno čakať rovnako intenzívnu návštevnosť každej atraktivity vzhľadom na jej súčasný stav, príp. nedostatočnú atraktívnosť pre široké masy záujemcov, zároveň sú mnohé z kultúrnych pamiatok ponúkané návštevníkom regiónu nedostatočne. Chýba napr. priestorový informačný systém, oficiálne zverejnená otváracia doba (napr. kostoly sú v inom, ako čase konania bohoslužieb, pre návštevníka väčšinou neprístupné.) Rajecká dolina je navyše jednou z mála miest na Slovensku, kde sa z minulosti tak intenzívne zachovalo bohatstvo umu a zručnosti prostého ľudu. Najtypickejším príkladom je ľudová architektúra, zachovávanie ľudových zvykov a tradícií. Z hľadiska kultúrno-historického potenciálu regiónu patria k turistickým magnetom mikroregiónu nasledovné:

Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Čičmany

Obec Čičmany je známa zachovalou unikátnou ľudovou architektúrou - maľovanými zrubovými drevenicami. Za účelom zachovania tejto kultúry aj pre ďalšie generácie bola dolná časť obce v roku 1977 vyhlásená za pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry (cca 28 objektov). Motívy ornamentov domov sú inšpirované ornamentom miestnej výšivky. Objekty sú cenným dokladom technickej vyspelosti, majstrovskej zručnosti a estetického cítenia pôvodných obyvateľov Čičmian. Geometrická výzdoba je stará asi 200 rokov. Jednoduché ornamenty boli nanášané bielym vápnom, ktoré malo zároveň konzervačnú a ochrannú funkciu. Pozoruhodné sú Čičmany aj z hľadiska bývania veľkorodiny (na jeden dom pripadalo niekedy aj 30 obyvateľov) a výskytom dreveného poschodového domu.

V jednoposchodovom ľudovom objekte, v tzv. Radenovom dome, sa od roku 1967 nachádza muzeálna expozícia Považského múzea. Návštevníci majú možnosť vidieť bohaté zbierky tradičného odevu, obuvi, pracovných nástrojov a zvykov (výšivky, čipky...). V druhom objekte, tzv. Gregorovom dome, je prezentovaná expozícia čičmianskeho ľudového obydlia - bývanie Čičmancov z 20-tych rokov 20. storočia.

Ľudové tradície sa v obci pestujú dodnes. Technikou nazývanou geometrická ornamentika sa vyšívajú nielen obrázky a obrusy, ale i krásne kroje. V čase Vianoc a fašiangov je možné v obci stretnúť do slávnostného ľudového odevu oblečených miestnych obyvateľov. Obec je typická aj svojráznym folklórnym prejavom.

Mestská pamiatková zóna Rajec

Historické jadro v minulosti veľmi živého remeselného mestečka Rajec, ktorý sa už od 12. stor. vyvíjal na križovatke obchodných ciest ako významné stredisko remesiel a obchodu bolo v roku 1991 vyhlásené za mestskú pamiatkovú zónu. S dodnes zachovalou urbanisticko-architektonickou štruktúrou s dominantou gotického kostola a renesančnou radnicou v strede námestia predstavuje Rajec typický stredoveký mestský útvar. V minulosti Rajec dlho súperil o prvenstvo so Žilinou, isté obdobie bol dokonca väčším mestom. Význam Žiliny však rýchlejšie stúpala, pretože ňou viedli významnejšie cesty. V mestskej pamiatkovej zóne sa dodnes nachádzajú meštianske obytné domy (pôvodne renesančné, barokové a barokovo-klasicistické), popri už spomínanej renesančnej radnici zo 16. stor., v 2. polovici 18. stor. zbarokizovanej a spomínaného gotického kostola z 1. polovice 14. stor. aj trojičný stĺp z roku 1818.

Mestské múzeum Rajec sídlia v budove pivovarského domu zo 17. storočia ponúka návštevníkom dve stále expozície - národopisno-prírodovednú a malú galériu.

Betlehem a pútnický cestovný ruch v Rajeckej Lesnej

Slovenský drevený pohyblivý betlehem je unikátne dielo majstra Jozefa Pekaru, rodáka z Rajeckých Teplíc. Počas 15 rokov ručne vyrezal z lipového dreva 8,5 m dlhý a 3 m široký nádherný pohyblivý betlehem, ktorý sa radí k najväčším vyrezávaným betlehemom v Európe. Majstrovským a citlivým okom zachytil slovenské zvyky, kultúru, remeslá a spôsob života slovenského národa s viac ako 300 postavičkami. Všetky postavičky sa pohybujú, pracujú, zabávajú. Toto celoživotné dielo púta pozornosť návštevníkov po celý rok. Rajecká Lesná je od 15. storočia zároveň známa ako mariánske pútnické miesto. Dominantou pútnického areálu je neogotický Kostol Narodenia Panny Márie (Basilica Minor) s gotickou sochou Panny Márie s Ježiškom zo 16. storočia, dopĺňa ju kalvária so 14 kaplnkami a lurdská kaplnka s prameňom liečivej vody. Každoročne sa tu na sviatok Narodenia Panny Márie koná hlavná púť.

Hrad Lietava

Lietavský hrad je druhá najväčšia zrúcanina na Slovensku, ktorá bola postavená pravdepodobne po roku 1241. V rokoch 1300 - 1321 sa hrad spája s menom Matúša Čáka, neskôr patrila kráľovi Žigmundovi. V 16. storočí hrad prešiel mnohými stavebnými úpravami, ktoré vyžadovali záujmy majiteľov rodiny Thurzovcov. V tej dobe plnil nielen úlohu sídla, ale predovšetkým vojenskú a obrannú funkciu, keďže sa nachádza na vyvýšenom mieste v ústí Rajeckej doliny. Neskôr pre majetkové spory strácal význam a postupne chátral. Hradné múry jednotlivých objektov stoja napriek tomu dodnes do značnej výšky, zachované sú otvory okien, vstupov a architektonických detailov. V súvislosti so záchranou a konzerváciou hradu v terajšej podobe, aby ju bolo možné aj naďalej využívať ako turistickú atrakciu je aktívne Združenie na záchranu Lietavského hradu. Aj vďaka nemu je dnes hrad miestom, ktorý poskytuje pekný výhľad na záver nenáročného pešieho výletu. Možno naň vystúpiť z obce Lietavská Svinná (30 minút), obce Lietava (45 minút) alebo z Rajeckých Teplíc (2,5 hod). Deti môžu po absolvovaní výstupu na Lietavský hrad získať turistický diplom od turisticko-informačnej kancelárie v Rajci.

Hrad Lietava, ako aj celá Rajecká dolina sú súčasťou projektu Matúšovo kráľovstvo, ktoré nesie meno významného panovníka Matúša Čáka Trenčianskeho, pána Váhu a Tatier. Oblasť pôsobnosti Matúšovho kráľovstva sa rozprestiera na západnej tretine Slovenska, pričom do nej spadá cca 1 100 miest a obcí. Projekt ponúka možnosť oživiť dávne povesti, tradície a históriu, propagovať podujatia, pamiatky prírodné krásy a pod spoločnou značkou rozvíjať turistickú infraštruktúru regiónu. Hlavnou črtou tohto produktu je možnosť prezentácie každého subjektu samostatne, ale zároveň pod spoločnou značkou Matúšovho kráľovstva. Spojenie do väčšieho celku umožňuje osloviť a pritaľnúť väčšie množstvo turistov v porovnaní s individuálnou propagáciou.

Zámok a historický park v Kunerade

Secesný kaštieľ bol postavený v roku 1916. Obsahuje rôzne arkády, veže, terasy, najzaujímavejšia je strecha s mnohými vikermi a komínmi. Po jeho vypálení v roku 1944 fašistami bol neskôr zrekonštruovaný. Do nedávnej doby sa využíval ako liečebná zotavovňa. Po požiari v roku 2010 je opustený a chátra. Zámok je pre verejnosť uzavretý, preto je možné obdivovať jeho pôvodnú architektúru iba zvonka. Areál kuneradského parku patrí medzi viac ako 380 pamiatkovo chránených parkov na Slovensku.

Historické jadro kúpeľného centra Rajecké Teplice

Svetoznáme kúpeľné mestečko, v ktorom sa liečia choroby pohybového ústrojenstva, je krátkodobými či dlhodobými návštevníkmi vyhľadávané nielen z dôvodu poskytovania kvalitných kúpeľných služieb, zrekonštruovanému okoliu kúpeľného parku s rybárskou reštauráciou, ale aj atmosfére zažitia starých kúpeľných čias vďaka kúpeľnému areálu centra s kaplnkou, kúpeľnými budovami z prvej polovice 20. stor. a niekoľkými pôvodnými vilami z prelomu 19. a 20. stor.

7.2 Analýza sekundárnej ponuky

Sekundárnu ponuku v cestovnom ruchu tvorí:

- supraštruktúra cestovného ruchu (ubytovacie a stravovacie zariadenia), ktorú využívajú prevažne účastníci cestovného ruchu,
- infraštruktúra cestovného ruchu (turistické informačné kancelárie, cestovné kancelárie, zmenárne, hraničné priechody...) a
- všeobecná infraštruktúra (športovo-rekreačné zariadenia a aktivity, kultúrno-spoločenské zariadenia a organizované podujatia, dopravná infraštruktúra...), ktorú využívajú obyvatelia regiónu i účastníci cestovného ruchu.

V súčasnej dobe veľkú časť tejto ponuky na väčšine územia Združenia zastrešuje Oblastná organizácia cestovného ruchu Rajecká dolina. V rámci ZORD je v tomto smere potrebné najmä podporovať verejné podujatia a aktivity spojené s rozvojom tradícií a folklóru.

7.2.1 Športové a ostatné vyžitie

Riešené územie poskytuje veľmi atraktívny priestor pre rôzne druhy rekreačných činností, turistickým magnetom regiónu je však kúpeľníctvo v Rajeckých Tepliciach. Celý kúpeľný komplex je vybavený najmodernejšími diagnostickými a terapeutickými prístrojmi, ktoré radia kúpele Rajecké Teplice v súčasnosti k jedným z najmodernejších a najnavštevovanejších kúpeľov na Slovensku. Liečebnú terapiu dopĺňa široká škála relaxačných a skrášľujúcich procedúr. Kúpele, ktoré sa nachádzajú v mimoriadne čistom ovzduší s nízkou veternosťou ponúkajú aj širokú škálu wellness pobytov. Dominantou kúpeľov sa stal v antickom štýle riešený kúpeľný dom Aphrodite, súčasťou ktorého je „vodný svet“ (2 termálne bazény: plavecký 29°C a relaxačný 38°C na liečbu, rehabilitáciu i kondičnú regeneráciu) a „saunový svet“. K dispozícii je aj bazén na plávanie, aqua aerobik či skupinový telocvik.

Lyžiarske strediská

Kvalitnú lyžovačku na upravovaných svahoch pre náročných aj menej náročných lyžiarov, večerné lyžovanie, požičanie lyžiarskeho výstroja či služby lyžiarskeho inštruktora ponúkajú v mikroregióne predovšetkým lyžiarske strediská Fačkovské sedlo, Rajecká Lesná a Čičmany. Lyžiarske vleky sa však nachádzajú aj v obciach Lietavská Svinná (2 vleky s dĺžkou 650 m), Kunerad (350 m dlhý, v súčasnosti nefunkčný) a Zbyňov (450 m).

Lyžiarske stredisko Čičmany umiestnené priamo nad obcou Čičmany je vhodné pre menej aj stredne náročných lyžiarov (stredisko nadregionálneho významu). Jeho návštevníci môžu využiť nielen 3 600 m zjazdoviek (3), 7,5 km bežeckých tratí (2) a 5 lyžiarskych vlekov, ale terén aj na lyžiarsku turistiku. Uskutočňujú sa tu viaceré podujatia medzi nimi napr. preteky psích záprahov.

Lyžiarske stredisko Rajecká Lesná - Košariská ponúka možnosti lyžovania (aj večerného) pre začiatočníkov aj stredne náročných lyžiarov v rámci piatich zjazdových tratí s dĺžkou viac ako 3 800 m, pre bežkárov sú k dispozícii trate s dĺžkou 3-8 km. Vďaka klimatickým podmienkam sa v lyžiarskom stredisku Rajecká Lesná lyžuje od decembra do marca. Tretie lyžiarske stredisko, lyžiarsky areál so 4 lyžiarskymi vlekmí, umiestnený vo Fačkovskom sedle s nádherným výhľadom na scenériu Kláku ponúka dobré lyžiarske terény pre pokročilých i začiatočníkov v rámci rôznorodého terénu s dĺžkou 4 800 m. K dispozícii sú aj možnosti večerného lyžovania, lyžiarskej turistiky a sánkovania. Lyžiarska bežecká trať je dlhá 15 km.

Areály termálnych kúpalísk

V rámci ponuky cestovného ruchu v mikroregióne Rajecká dolina zohrávajú významnú úlohu termálne kúpaliská v Rajci a Rajeckých Tepliciach.

Kúpalisko Laura v Rajeckých Tepliciach, ktoré je súčasťou kúpeľného areálu, sa nachádza v príjemnom prostredí priamo pod Skalkami. Návštevníci majú možnosť zaplávať si v dvoch bazénoch, jeden z nich je detský. Teplota vody sa pohybuje okolo 26 stupňov C. V areáli kúpaliska je možnosť vyskúšať si minigolf alebo zahrať plážový volejbal. Termálne kúpalisko Veronika v Rajci sa rozprestiera na ploche o rozlohe 55 000 m². Na plávanie je určených sedem bazénov pre všetky vekové kategórie. Okrem nich sú k dispozícii vodné atrakcie ako päťdráhová šmykačka, tobogán a detské kĺzavky. Na športoviskách si návštevníci môžu zahrať plážový volejbal, minigolf, basketbal a stolný tenis.

Pešia turistika

V mikroregióne Rajecká dolina sa nachádza pomerne hustá sieť turistických chodníkov prechádzajúcich viacerými pohoriami. Ide hlavne o Lúčanskú Malú Fatru, Súľovské skaly a Strážovské vrchy. Rôzne dĺžky a náročnosť chodníkov umožňujú ich využívanie širokému spektru turistov, od rodín s deťmi až po zdatných turistov. K najvyhľadávanejším atraktivitám Rajeckej doliny v rámci peších potuliek po kraji patrí Lietavský hrad, Skalný budzogán, Klák, Slnčné skaly, Skalná ihla alebo Skalky.

Cykloturistika

Malebná krajina v Rajeckej doline nie je obľúbeným výletným a rekreačným miestom len peších turistov, ale aj cyklistov. Horné Považie patrí k oblastiam s najväčšou hustotou cykloturistických trás na Slovensku. Celý región má mimoriadne vhodné podmienky pre cykloturistiku. Vytvára ich hustá sieť štátnych ciest II. a III. triedy, množstvo asfaltovaných účelových komunikácií vedúcich často do dolín. Určujúcim aspektom pre rozvoj cykloturistiky v regióne je kultúrne bohatstvo regiónu. Veľkým prínosom k rozvoju cestovného ruchu v regióne je aj sieť cyklotrás vedúca zaujímavými miestami v oblasti od Žiliny až po Čičmany. K najľákavejším cyklistickým cieľom v tejto oblasti patria sedlá Pastúch a Roháčske sedlo v Súľovských vrchoch, hrad Lietava i Fačkovské sedlo.

Pre cykloturistiku v mikroregióne je významná Rajecká cyklomagistrála vedúca z Považskej Bystrice do Žiliny v dĺžke 40 km, ktorá patrí medzi menej náročné cyklotrasy. V rámci mikroregiónu prechádza Rajcom odkiaľ pokračuje smerom na Malú Fatru do Kamennej Poruby a Konskej a cez Rajecké Teplice smerom do Žiliny. Cyklotrasy v okolí Súľova vedú viacerými smermi, napr. cyklotrasa Podhorie - Malá Čierna (15, 5 km,) Predmier - Zbyňov (16,5

km), Súľov - Vrch Teplá (4,5 km), Sedlo pri kríži - Bodiná (spojovacia cyklotrasa, 2,5 km), Podhorie - križovatka trás (spojovacia cyklotrasa, 1 km). Cyklotrasy v okolí Rajeckej Lesnej vedú do Rybnej, Predvrícka, na Fačkovské sedlo i Vrícko. Pre rekreačných cyklistov môže byť zaujímavý 16 km okruh okolo Lietavského hradu alebo 11 km trasa z Poluvsia ku Kuneradskému zámku. V rámci širšieho územia zohráva nezanedbateľnú úlohu Vážska cyklomagistrála vedúca z Trenčína do Žiliny v dĺžke 90 km.

Iné športovo-rekreačné zariadenia a aktivity

V rámci ostatných športovo-rekreačných aktivít poskytuje mikroregión návštevníkom nasledujúce možnosti.

Príjemný relax počas **člnkovania na Labut'om jazierku** spestrený vodnými atrakciami ako napr. rôzne druhy fontán ponúka kúpeľné jazierko v Rajeckých Tepliciach. V strede jazierka sa nachádza už spomenutá reštaurácia s rybárskymi špecialitami Rybárska bašta. Priaznivci bieleho športu si prídu na svoje na **tenisových kurtoch** pri termálnom kúpalisku Laura (Rajecké Teplice) alebo v meste Rajec, **jazdecký klub** Dylen v Lietavskej Svinnej láka záujemcov o jazdu na koni a počas letných prázdnin ponúka letnú školu jazdenia. Aktívne stráviť čas na **bicykli, kolobežke, či skateboarde** zabezpečuje TIC Rajecká Pohoda a Slovenské liečebné kúpele Rajecké Teplice prostredníctvom požičovní spomenutých športových potrieb. Z vrchu Javorinka nad Čičmanmi je **možný paragliding a závesné lietanie**, ako aj z vrchu Ďurčanka v Rajeckej Lesnej. Poľovnícke združenie v Čičmanoch obhospodaruje výborné lesné revíry s možnosťou **poľovania** na vysokú, diviačiu zver aj medveďa a samotné mesto Rajec ponúka, okrem už spomenutej možnosti zahrať si tenis, aj možnosť športového rybolovu a korčuľovania na rybníku Košiare či možnosť využitia miestneho fitnesscentra.

Prínosom pre celú Rajeckú dolinu je športovo-relaxačný areál s rezidenčnou zónou, kongresovým centrom a hlavne s 18 jamkovým **golfovým ihriskom**, prvým na severnom Považí - **Charubina pri Rajci**. Areál je lákadlom pre zahraničnú klientelu, ale aj oddychovým miestom pre metropolu severného Slovenska - Žilinu.

7.3 Analýza SWOT

silné stránky	slabé stránky
- vysoký prírodný a kultúrno-historický potenciál pre rozvoj viacerých foriem cestovného ruchu - výskyt kontrastných foriem reliéfu (doliny, skaly), vysoká estetická hodnota výhľadov do okolia - rázovitost' pôvodného vidieckeho osídlenia - silný prvok mikroregionálnej charakteristiky - zachovávanie regionálnych zvykov a tradícií - zastúpenie rôznych foriem cestovného ruchu - vyprofilovaný silný regionálny subjekt v oblasti kúpeľného cestovného ruchu	- koncentrácia ubytovacích zariadení zatiaľ prevažne v najznámejších lokalitách - nedostatočná vybavenosť obcí - predovšetkým stravovacími a doplnkovými službami - nedostatočná propagácia územia ako turistickej destinácie na domácom trhu - sezónnosť využívania kapacít cestovného ruchu - vysoká koncentrácia športových a kultúrnych zariadení do Rajeckých Teplíc a Rajca - nedostatok doplnkových aktivít cestovného ruchu (kino, herňa,

- existencia turistického informačného centra pre mikroregión - existencia regionálnej cestovnej agentúry - špecialistu na Rajeckú dolinu - výborné podmienky pre pobyt v podhorskom a horskom prostredí - možnosť celoročnej turistiky a realizovanie aktivít zimných športov	koncertná sieň...) - nedostatočná materiálno-technická základňa pre kongresový a služobný cestovný ruch - ceny za ubytovacie služby sú neadekvátne kvalite týchto služieb - nedostatočná vybavenosť lyžiarskych stredísk v Kunerade, Rajeckej Lesnej a vo Fačkovskom sedle - problémy pri vyčleňovaní finančných prostriedkov na propagáciu regiónu ako podpory rozvoja cestovného ruchu a nedostatočné subvencie pre aktivity prezentujúce tradície a folklór
príležitosti	ohrozenia
- využitie ľudovej architektúry a regionálneho folklóru pre jedinečný produkt na slovenskom trhu cestovného ruchu - získanie podporných prostriedkov z fondov EÚ - rozvoj vidieckej rekreácie s možnosťou ubytovania v rodinách, chalupách, vo voľných vidieckych alebo komerčných zariadeniach (najmä v obciach Ďurčiná, Rajecká Lesná, Fačkov a Čičmany) - rozvoj rekreačných aktivít ako chatárenie, poľovníctvo, rybolov v súlade s požiadavkami ochrany prírody a krajiny - dobudovanie cykloturistických trás podľa štúdie Rajeckej cyklomagistrály - modernizácia lyžiarskych stredísk a rozšírenie poskytovaných služieb lyžiarom - obnova tradičných remesiel - zlepšenie spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom - propagácia regiónu prostredníctvom výstav a veľtrhoch cestovného ruchu ako i pomocou internetu	- nedostatok finančných prostriedkov pre rozvoj regiónu - neregulovanie využívania PR Slnečné skaly pre účely skalolezeckého využívania, čím nastáva ich poškodzovanie - negatívny vplyv CR na životné prostredie regiónu (odpadky, výfukové splodiny, narušanie vegetačného krytu vplyvom zimných športov, rušenie zveri turistami, výrub stromov, ...) - zánik ľudových tradícií - problémy s parkovaním počas letných mesiacov - predimenzovanosť územia z hľadiska návštevnosti - nezáujem investorov o rozvoj CR v sledovanom regióne, o investície do materiálno-technickej základne CR

8 STRATÉGIA ROZVOJA

8.1 Vízia

Vízia je rámcovou predstavou o tom, ako by malo Združenie Rajecká dolina v budúcnosti vyzerat', aké miesto chce zaujať.

Vízia má vyjadrovať nielen želanú, ale zároveň aj možnú predstavu o budúcnosti mikroregiónu a jednotlivé ciele Programu majú smerovať k jej naplneniu.

„Rajecká dolina - raj pre život“

Chceme, aby Rajecká dolina bola:

- regiónom s čistým a kvalitným životným prostredím vytvárajúcim príjemné prostredie pre život,
- progresívnym regiónom s dobrou infraštruktúrou,
- dobre hospodáriacim a dobre riadeným regiónom,
- centrom obchodu a priemyslu,
- regiónom s aktívnym cestovným ruchom počas celého roka,
- regiónom sebavedomých a vzdelaných ľudí, s aktívnym prístupom k životu.

Program rozvoja združenia obsahuje 5 cieľov a 9 priorít. Strategické rozvojové ciele popisujú stav, ktorý sa realizáciou PHSR má dosiahnuť. Strategické priority definujú oblasti rozvoja, na ktoré sa bude združenie v budúcnosti zameriavať, tieto sú ďalej špecifikované do jednotlivých opatrení.

8.2 Program rozvoja

OBLASŤ	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE
Cieľ 1	Čisté životné prostredie
Priorita 1.1	Ochrana a využívanie podzemných a minerálnych vôd
Opatrenie 1.1.1 Zber a čistenie odpadových vôd	Aktivita 1.1.1.1 <i>Dobudovanie komplexnej verejnej kanalizačnej siete v mikroregióne</i> Aktivita 1.1.1.2 <i>Zefektívňovanie čistenia odpadových vôd v regióne</i>
Opatrenie 1.1.2 Zabezpečenie dodávky pitnej vody	Aktivita 1.1.2.1 <i>Rozširovanie verejného vodovodu do okrajových oblastí regiónu</i>
Opatrenie 1.1.3 Protipovodňová ochrana	Aktivita 1.1.3.1 <i>Regulácia toku Rajčanky a Rosinky</i> Aktivita 1.1.3.2 <i>Regulácia jednotlivých prítokov Rajčanky a Rosinky</i>
Priorita 1.2	Ochrana ovzdušia
Opatrenie 1.2.1 Využívanie obnoviteľných zdrojov energie	Aktivita 1.2.1.1 <i>Výmena energetických základní verejných objektov</i> Aktivita 1.2.1.2 <i>Využívanie systému vykurovania prostredníctvom obnoviteľných zdrojov energie</i>
Opatrenie 1.2.2 Zníženie úniku emisií do ovzdušia	Aktivita 1.2.2.1 <i>Inštalácia filtračných zariadení u veľkých znečisťovateľov</i> Aktivita 1.2.2.2 <i>Inštalácia monitorovacích zariadení</i> Aktivita 1.2.2.3 <i>Zníženie emisií formou zníženia spotreby energie na vykurovanie - zateplením budov</i>
Priorita 1.3	Ochrana krajiny
Opatrenie 1.3.1 Separovanie komunálneho odpadu	Aktivita 1.3.1.1 <i>Technické zabezpečenie separovania (komodity, zberné vozidlá)</i> Aktivita 1.3.1.2 <i>Druhotné spracovanie vyseparovaného odpadu</i>
Opatrenie 1.3.2 Odstránenie environmentálnych zát'aží	Aktivita 1.3.2.1 <i>Odstránenie divokých skládok</i> Aktivita 1.3.2.2 <i>Čistenie krajiny</i>

OBLASŤ	REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA
Cieľ 2	Vytvorenie komplexnej infraštruktúry stimulujúcej rozvoj mikroregiónu a zvyšovanie kvality životného prostredia
Priorita 2.1	Rozvoj dopravnej infraštruktúry
Opatrenie 2.1.1 Zlepšenie dopravnej prístupnosti	Aktivita 2.1.1.1 Podpora budovania cestnej infraštruktúry vrátane premostení a odstavných plôch a zastávok Aktivita 2.1.1.2 Posilnenie postavenia železničnej dopravy v regióne Aktivita 2.1.1.3 Rozvoj a budovanie chodníkov pre chodcov, cyklotrás a turistických chodníkov spájajúcich jednotlivé obce mikroregiónu
Opatrenie 2.1.2 Zabezpečenie dostatočnej kvality dopravných komunikácií	Aktivita 2.1.2.1 Systematická údržba dopravných komunikácií Aktivita 2.1.2.2 Rekonštrukcia dopravných komunikácií Aktivita 2.1.2.3 Riešenie problému zvyšujúcej sa intenzity cestnej premávky
Priorita 2.2	Rozvoj občianskej infraštruktúry
Opatrenie 2.2.1 Tvorba programových dokumentov	Aktivita 2.2.1.1 Tvorba územných plánov a štúdií Aktivita 2.2.1.2 Tvorba koncepcií rozvoja
Opatrenie 2.2.2 Rozvoj technickej infraštruktúry	Aktivita 2.2.2.1 Rekonštrukcia a budovanie verejného osvetlenia Aktivita 2.2.2.2 Dobudovanie plynofikácie Aktivita 2.2.2.3 Úprava verejných priestranstiev a verejnej zelene
Opatrenie 2.2.3 Rozvoj sociálnej infraštruktúry	Aktivita 2.2.3.1 Zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb obyvateľstvu Aktivita 2.2.3.2 Rekonštrukcia/obnova školských zariadení Aktivita 2.2.3.3 Modernizácia vybavenia školských zariadení Aktivita 2.2.3.4 Rekonštrukcia a modernizácia kultúrnych pamiatok v regióne Aktivita 2.2.3.5 Rozvoj informačnej spoločnosti Aktivita 2.2.3.6 Rozvoj bytovej výstavby a starostlivosť o okolie bytových domov Aktivita 2.2.3.7 Budovanie, modernizácia a rekonštrukcia zariadení na kultúrno-spoločenské podujatia Aktivita 2.2.3.8 Budovanie, modernizácia a rekonštrukcia verejných budov
Opatrenie 2.2.4 Rozvoj infraštruktúry nekomerčných záchranných služieb	Aktivita 2.2.4.1 Vypracovanie stavebno-technickej dokumentácie Aktivita 2.2.4.2 Rekonštrukcia/modernizácia existujúcich zariadení nekomerčných záchranných služieb
Priorita 2.3	Budovanie domácich a zahraničných partnerstiev

Opatrenie 2.3.1

Rozvoj domácich a
cezhraničných
partnerstiev

Aktivita 2.3.1.1 *Aktívna spolupráca so súčasnými partnermi*

Aktivita 2.3.1.2 *Nadväzovanie nových partnerstiev doma a v zahraničí*

OBLASŤ	OBVYATEĽSTVO
Cieľ 3	Zlepšenie kvality života obyvateľov regiónu prostredníctvom rozvoja ľudských zdrojov
Priorita 3.1	Aktivizácia ľudského potenciálu Rajeckej doliny
Opatrenie 3.1.1	<i>Aktivita 3.1.1.1 Analýza požiadaviek trhu práce pre potreby vzdelávania v regióne</i>
Vzdelávania a rekvalifikácia obyvateľov podľa požiadaviek regiónu	<i>Aktivita 3.1.1.2 Rozvoj ľudských zdrojov MsÚ a OcÚ - realizácia vzdelávacích programov pre zamestnancov</i>
	<i>Aktivita 3.1.1.3 Zvýšenie kvalifikovanej výučby cudzích jazykov</i>
	<i>Aktivita 3.1.1.4 Zvýšenie počítačovej gramotnosti v oblasti základnej obsluhy a internetu</i>
Opatrenie 3.1.2	<i>Aktivita 3.1.2.1 Zriadenie informačného systému o trhu práce</i>
Zvyšovanie dostupnosti informácií o trhu práce a zlepšenie služieb zamestnanosti	<i>Aktivita 3.1.2.2 Zriadenie centra poradenských a sprostredkovateľských služieb zamestnanosti</i>
Priorita 3.2	Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít
Opatrenie 3.2.1	<i>Aktivita 3.2.1.1 Podpora nových a udržiavanie tradičných voľnočasových aktivít, vrátane budovania, modernizácie a rekonštrukcie nových zariadení na voľnočasové aktivity (v oblasti športu, kultúry...).</i>
Podpora tvorivých a vzdelávacích voľnočasových aktivít	<i>Aktivita 3.2.1.2 Otvorené školy - sprístupnenie voľných kapacít školských zariadení verejnosti - športoviská, internet, telocvične</i>
Opatrenie 3.2.2	<i>Aktivita 3.2.2.1 Koordinátor komunikácia regiónu s občanmi</i>
Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu	<i>Aktivita 3.2.2.2 Úradné a informačné tabule regiónu - podpora jednotného informačného systému</i>

OBLASŤ	HOSPODÁRSTVO
Cieľ 4	Rast konkurencieschopnosti priemyslu a služieb využitím potenciálu Rajeckej doliny
Priorita 4.1	Aktivizácia ekonomického potenciálu Rajeckej doliny
Opatrenie 4.1.1 Podpora malého a stredného podnikania zo strany členov Rajeckej doliny	<i>Aktivita 4.1.1.1 Zabezpečiť poradenské služby v regióne</i> <i>Aktivita 4.1.1.2 Zjednodušiť prístup podnikateľov k informáciám</i> <i>Aktivita 4.1.1.3 Pripraviť nové lokality pre investorov</i> <i>Aktivita 4.1.1.4 Aktívne vyhľadávať nových investorov</i>
Opatrenie 4.1.2 Zmena priorít poľnohospodárskych podnikov z produkčnej výroby na tvorbu a údržbu životného prostredia a krajiny	<i>Aktivita 4.1.2.1 Zásobovanie Rajeckej doliny obnoviteľnými zdrojmi energie (drevná štiepka, biomasa)</i>
Opatrenie 4.1.3 Vytvorenie podmienok pre zvýšenie záujmu strategických investorov o región	<i>Aktivita 4.1.3.1 Stratégia nakladania s majetkom a pozemkami jednotlivých obcí regiónu - spracovanie</i> <i>Aktivita 4.1.3.2 Zvýšiť propagácia regiónu</i> <i>Aktivita 4.1.3.3 Využívať všetky komparatívne výhody regiónu</i>

OBLASŤ	CESTOVNÝ RUCH
Cieľ 5	Profilácia územia na turistický región
Priorita 5.1	Strategický rozvoj cestovného ruchu v mikroregióne
Opatrenie 5.1.1 Koordinácia rozvoja cestovného ruchu v mikroregióne	Aktivita 5.1.1.1 Rozvoj spolupráce s oblasťou organizáciou cestovného ruchu
	Aktivita 5.1.1.2 Pravidelné stretnutia zástupcov združenia, členov združenia, príp. nečlenských aktérov cestovného ruchu v mikroregióne
Opatrenie 5.1.2 Realizácia efektívneho marketingu a propagácie	Aktivita 5.1.2.1 Realizácia pravidelného prieskumu trhu v mikroregióne (pravidelné zisťovanie a vyhodnocovanie potrieb a želaní, spokojnosti, motívu návštevy domácich a zahraničných návštevníkov, trendov na trhu cestovného ruchu)
	Aktivita 5.1.2.2 Pasportizácia ubytovacích, stravovacích, športovo-rekreačných, kultúrno-spoločenských zariadení a ich pravidelná aktualizácia (ako východisko pre tvorbu spoločných produktov)
	Aktivita 5.1.2.3 Zostavenie kalendára zaujímavých podujatí mikroregiónu (ako východisko pre tvorbu spoločných produktov)
	Aktivita 5.1.2.4 Tvorba komplexných celoročných balíkov služieb
	Aktivita 5.1.2.5 Propagácia ponuky cestovného ruchu - webstránka regiónu, informačných a propagačných materiálov
Opatrenie 5.1.3 Budovanie a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu	Aktivita 5.1.3.1 Podpora budovania ubytovacích zariadení v rázovitom vidieckom prostredí regiónu - rozptýlenie súčasnej nerovnomernej koncentrácie
	Aktivita 5.1.3.2 Podpora budovania zaujímavých doplnkových služieb
	Aktivita 5.1.3.3 Osadenie jednotného priestorového turistického a cykloturistického značenia
	Aktivita 5.1.3.4 Vybudovanie lanovkového spojenia lyžiarskeho strediska Martinské hole s Rajeckou dolinou (Kunerad - Martinské hole)
	Aktivita 5.1.3.5 Vybudovanie vyhliadkových veží
	Aktivita 5.1.3.6 Zachovanie kultúrneho, historického a prírodného dedičstva
	Aktivita 5.1.3.7 Obnova horských studničiek s prístreškami a jednoduchým posedením
Opatrenie 5.1.4 Zvyšovanie kvality poskytovaných služieb	Aktivita 5.1.4.1 Realizácia školení pre miestnych aktérov cestovného ruchu zameraných na sprostredkovávanie zistených výsledkov prieskumu trhu
	Aktivita 5.1.4.2 Realizácia vzdelávacích aktivít pre poskytovateľov služieb cestovného ruchu za účelom zlepšenia (cudzojazyčnej) komunikácie s hosťom, dodržiavania základných štandardov kvality vzťahu k hosťovi

9 REALIZÁCIA PROGRAMU

9.1 Akčný plán na roky 2015 - 2020

Akčný plán je konkrétny a záväzný harmonogram činností. Vychádza zo stratégie a je jej logickou súčasťou. Realizuje sa prostredníctvom konkrétnych nosných a podporných projektov. Akčný plán obsahuje záväzky týkajúce sa plnenia jednotlivých úloh, ako aj zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie.

Akčný plán Združenia Rajecká dolina priamo nadväzuje na PHSR združenia. Kým PHSR identifikoval víziu a oblasti priorit regiónu, akčný plán definuje konkrétne aktivity na časový horizont rokov 2015 - 2020, ktoré je potrebné realizovať na dosiahnutie stanovených cieľov. Pre ďalšie roky je potrebné vypracovať nový akčný plán, ktorý zohľadní dosiahnuté výsledky z predchádzajúceho obdobia.

Systém akčného plánovania v sebe zahŕňa návrh jednotlivých aktivít s určením termínu realizácie, zodpovednosti a financovania.

Aktivita	Zodpovednosť za realizáciu	Hodnotiaci merateľný ukazovateľ (cieľová hodnota pre rok 2020)	Termín realizácie	Financovanie
Oblasť: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE				
Budovanie a rozšírenie splaškovej kanalizácie	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (13)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie a rozšírenie dažďovej kanalizácie	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (13)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie lokálnych ČOV	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (2)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Znižovanie energetickej náročnosti a zefektívňovanie využiteľnosti verejných budov	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (13)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Zlepšenie podmienok pre činnosť hasičských zborov	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Protipovodňové opatrenia	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (7)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie a rozširovanie verejného vodovodu	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Výstavba kompostoviska	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (1)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Zlepšenie podmienok pre separovanie odpadov - obstaranie/modernizácia vozidiel a zberných nádob	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (1)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Oblasť: REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA				
Podpora predškolskej výchovy -	obce ZORD	Počet zrealizovaných	2015 - 2020	Dotácia +

rekonštrukcia/rozšírenie/budovanie MŠ		projektov (7)		vlastné zdroje
Rekonštrukcia/ modernizácia ZŠ	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (7)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Výstavba/rekonštrukcia/modernizácia verejných budov	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (10)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Skvalitňovanie dopravnej infraštruktúry (miestne komunikácie, mosty a lávky, parkoviská, záchytné parkoviská, chodníky, prechody pre chodcov, autobusové zástavky, verejné priestranstvá a zeleň)	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (52)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Rekonštrukcia a rozšírenie cintorína (urnová stena, dom smútku)	obce ZORD	Počet zrealizovaných projektov (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Skvalitnenie cestnej dostupnosti - most cez Rajčanku Rajecké Teplice	obce ZORD	Vybudovaný most (1)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Skvalitnenie cestnej dostupnosti - Obchvat obce Kľače - Rajec - Šuja	obce ZORD	Vybudovaný obchvat (1)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Rozvoj cyklo-dopravy (cyklomagistrála Žilina -Rajecké Teplice)	obce ZORD	Vybudovaná cyklomagistrála (1)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Verejné osvetlenie (rekonštrukcia a rozšírenie)	obce ZORD	Počet pripravených projektov (19)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Aktualizácia územnoplánovacej dokumentácie	obce ZORD	Počet aktualizovaných územných plánov (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Podpora výstavby IBV	obce ZORD	Počet projektov budovania nových inžinierskych sietí pre nové lokality IBV	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Zvýšenie bezpečnosti kamerovým systémom	obce ZORD	Počet osadených kamier (30)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Podpora rozvoja širokopásmového dátového pripojenia	obce ZORD	Počet pripravených projektov (19)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Rekonštrukcia miestneho rozhlasu	obce ZORD	Počet pripravených projektov (19)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Oblasť: OBYVATELSTVO				
Podpora sociálnych služieb (domovy a opatrovateľská služba) - výstavba a modernizácia	obce ZORD	Počet skvalitnených služieb (13)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie a modernizácia	obce ZORD	Počet vybudovaných/	2015 - 2020	Dotácia +

športoviska (Ihrisko / športovisko / telocvična / detské ihrisko)		zmodernizovaných športovísk (14)		vlastné zdroje
Tvorba priestoru pre rozvoj nových služieb obyvateľstvu	obce ZORD	Počet inovovaných kontaktných bodov (24)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Vybudovanie bytového domu	obce ZORD	Počet vybudovaných bytov (30)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Oblasť: HOSPODÁRSTVO				
Podpora vytvárania partnerstiev na miestnej, regionálnej, národnej medzinárodnej úrovni	obce ZORD	Počet zrealizovaných stretnutí (24)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Analýza požiadaviek trhu práce pre potreby vzdelávania v regióne	obce ZORD	Počet monitorovacích aktivít (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Oblasť: CESTOVNÝ RUCH				
Náučné chodníky - obnova a nové značenie	obce ZORD	Počet obnovených chodníkov (12)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie a značenie cyklotrás a cyklistických a turistických chodníkov (všetkých cyklotrás spájajúcich jednotlivé obce resp. historické a iné významné lokality).	obce ZORD	Dĺžka vybudovaných nových chodníkov a trás (60 km)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Budovanie a modernizácia exteriérových kultúrno-spoločenských priestorov (amfiteáter, vyhliadka, areály na kultúrno-spoločenské a športové podujatia)	obce ZORD	Počet projektov pripravených pre realizáciu (5)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Rozširovanie jednotného priestorového informačného, turistického a cykloturistického značenia	obce ZORD	Počet spoločne vyznačených trás (24)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Spracovanie inovatívnych informačných a prezentačných materiálov regiónu	obce ZORD	Počet inovovaných spoločných prezentačných materiálov (6)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Oživenie tradícií novými tematickými podujatiami	obce ZORD	Počet tematicky nových/inovovaných podujatí (48)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje
Obnovené historické a kultúrne pamiatky	obce ZORD	Počet obnovených historických a kultúrnych pamiatok (2)	2015 - 2020	Dotácia + vlastné zdroje

9.2 Plán realizácie

Program rozvoja je strategickým dokumentom, ktorý musí schváliť obecné zastupiteľstvo. Schválený dokument bude verejne dostupný (na obecných/mestských úradoch, v elektronickej podobe na internetových stránkach). Súčasťou zverejnenia bude v prípade potreby diskusia s bližšími informáciami k realizácii stanovených opatrení. Po jeho schválení sa v súčinnosti s existujúcimi komisiami obce a v súlade s rozpočtom obce pripraví realizácia akčného plánu jednotlivých aktivít, resp. ich dielčích činností, spolu s ich predpokladaným finančným zabezpečením (rozpočet a spôsob financovania). Rovnako bude stanovená komisia zodpovedná za hodnotenie, monitoring a aktualizáciu akčného plánu raz ročne, pričom tento proces bude v každom roku prebiehať súčasne s prípravou a hodnotením rozpočtu obce. Zároveň tak bude realizovaná legislatívna požiadavka podľa § 12 Zákona o regionálnom rozvoji, a to každoročne do 31. mája zasielať príslušnému vyššiemu územnému celku správu o plnení programu rozvoja.

9.3 Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie Programu

V rámci existujúcej organizačnej štruktúry Združenia obcí Rajecká dolina je vytvorený overený a funkčný riadiaci mechanizmus, pozostávajúci z Orgánov Združenia:

- a) predseda správnej rady,
- b) valné zhromaždenie,
- c) správna rada,
- d) dozorná rada.

Pre zabezpečenie realizácie programu rozvoja má združenie obcí a tiež jednotlivé obce vybudované vo svojej štruktúre mechanizmus zodpovedných pracovníkov, z ktorých sa vytvorí po schválení dokumentu komisia zodpovedná za hodnotenie, monitoring jeho realizácie a za aktualizáciu akčného plánu. Pre potreby realizácie programu musia byť zriadené nasledovné komisie - investičná, finančná, životného prostredia, sociálna a kultúrno-vzdelávacia, pričom v prípade potreby môže správna rada zriadiť aj ďalšie komisie. Komisie nemajú rozhodovaciu právomoc, sú zriadené ako stále alebo dočasne poradné, iniciatívne a kontrolné orgány správnej rady. Komisia na úseku, pre ktorý bola zriadená, podľa potreby a požiadaviek orgánov združenia najmä:

- 1) vypracúva stanoviská k materiálom prerokúvaným na valnom zhromaždení,
- 2) vypracúvajú návrhy a podnety na riešenie najdôležitejších otázok života regiónu a predkladajú ich orgánom združenia,
- 3) kontrolujú spôsob realizácie uznesení valného zhromaždenia, dozerajú na hospodárenie s majetkom združenia, prípadne majetkom ponechaným združeniu na dočasné užívanie, ďalej dozerajú na podnikateľskú a investičnú činnosť v združení, kontrolujú ako sa vybavujú žiadosti, oznámenia a podnety, príp. pripomienky obyvateľov.

Komisie sú zložené z občanov členských obcí, poverených príslušným starostom na činnosť v komisii. Správna rada volí predsedu komisie - a členov komisií a vymedzuje im úlohy podľa miestnych podmienok a potrieb. Každá komisia sa skladá z predsedu komisie, tajomníka komisie a členov. Komisie sa schádzajú podľa potreby, najmenej však jedenkrát za rok. Komisiu zvoláva a vedie predseda komisie.

Predseda komisie:

- riadi a organizuje prácu komisie, zvoláva jej schôdze a riadi ich priebeh, spoločne s tajomníkom komisie pripravuje program schôdze,
- zostavuje plán činnosti,
- organizuje spoluprácu komisie s ostatnými komisiami obecného zastupiteľstva,
- zastupuje komisiu navonok.

Tajomník komisie:

- spoločne s predsedom komisie vypracúva návrh plánu činnosti komisie,
- zabezpečuje prípravu programu schôdze komisie,
- vedie písomné záznamy o schôdkach komisie,
- zabezpečuje administratívnu agendu súvisiacu s činnosťou komisie,
- plní ďalšie úlohy, ktorými ho komisia poverí.

Členovia komisie

- podávajú návrh na zvolanie schôdze,
- podávajú návrhy na rozvojové aktivity.

V zmysle platnej legislatívy má dozorná rada za úlohu monitorovať aktuálnosť a platnosť Spoločného programu rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina a navrhovať jeho prípadné doplnenia, úpravy a aktualizácie vyplývajúce so zákona. Ďalej monitoruje udržiavanie súladu Programu s platnou územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis a tiež s prípadnými aktualizáciami národnej stratégie a programu rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obce nachádzajú. Zároveň má za úlohu komunikovať činnosť so sociálno-ekonomickými partnermi a subjektmi územnej spolupráce. V rámci tejto pôsobnosti koordinuje plnenie § 12 písm. b) zákona č. č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa ktorého majú obce povinnosť každoročne do 31. mája zasielať príslušnému vyššiemu územnému celku správu o plnení Programu.

9.4 Finančné zabezpečenie realizácie Programu

Vzhľadom na charakter územia bude financovanie realizované v 2 úrovniach. Komplexné projekty bude financovať ZORD ako samostatná právnická osoba a individuálne projekty jednotlivých členov budú financovať v prevažnej miere samotné obce, s príspevom združenia, najmä však po organizačnej a riadiacej stránke. Filozofia takéhoto modelu predpokladá širokú participáciu členov združenia na udržateľnom rozvoji regiónu, pri dodržaní hospodárnosti v závislosti na miere príspevu daných aktivít k celkovému rozvoju regiónu.

Obe úrovne uvažujú s viacerými zdrojmi financovania, v zmysle platnej legislatívy, t.j. vlastné zdroje (rozpočty obcí a v prenesenej forme prostredníctvom členského príspevku rozpočet ZORD), štátny rozpočet (príspevky, fondy a dotácie), rozpočet vyššieho územného celku, súkromné zdroje fyzických a právnických osôb, úvery, medzinárodné grantové zdroje a v neposlednom rade finančné prostriedky z fondov Európskej únie.

V rámci možnosti využitia európskych dotácií sú v nadchádzajúcom programovom období 2014-2020 k dispozícii viaceré programové schémy, z ktorých sú pre realizáciu nášho Programu využiteľné nasledovné s príslušnou alokáciou finančných zdrojov, poskytnutých z fondov Európskej únie. Realizácia jednotlivých programov počítá s kombinovaným

financovaním (zdroje EÚ - 85%, národné zdroje - 15 %, pričom obvyklá spoluúčasť verejného sektora a teda aj obcí je 5%).

Názov operačného programu	Riadiaci orgán	Pridelené finančné prostriedky v EUR zo zdrojov EÚ
Výskum a inovácie	MŠVVŠ SR	2 266 776 537
Integrovaná infraštruktúra	MDVRR SR	3 966 645 373
Ľudské zdroje	MPSVR SR	2 204 983 517
Kvalita životného prostredia	MŽP SR	3 137 900 110
Integrovaný regionálny OP	MPRV SR	1 754 490 415
Efektívna verejná správa	MV SR	278 449 284
Program rozvoja vidieka	MPRV SR	1 545 272 844
Rybné hospodárstvo	MPRV SR	15 785 000
Interreg V-A Slovenská republika - Česká republika	MPRV SR	84 731 095
Interreg V-A Poľsko - Slovenská republika	MPRV SR	154 988 723
Spolu		15 410 022 898

Tabuľka 12 - Operačné programy a alokácie v EUR (Zdroj: partnerskadohoda.gov.sk, 2015)

10 VÝCHODISKÁ STRATÉGIE

10.1 Národná úroveň

Tento dokument je vypracovaný na základe nasledovných strategických dokumentov na národnej úrovni:

- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30 (aktualizácia z r. 2014)
- Partnerská dohoda SR na roky 2014 - 2020
- Operačné programy na roky 2014 - 2020
 - Efektívna verejná správa
 - Integrovaná infraštruktúra
 - Integrovaný regionálny operačný program
 - Kvalita životného prostredia
 - Ľudské zdroje
 - Program rozvoja vidieka
 - Rybné hospodárstvo
 - Operačný program Výskum a inovácie (MŠVVŠ SR a MH SR)
 - Program Interreg V-A Slovenská republika - Česká republika
 - Program Interreg V-A Poľsko-Slovensko
- Konceptia rozvoja pôdohospodárstva SR na roky 2013 - 2020.
- Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 - záväzná časť v znení KURS 2011
- Strategické usmernenia Spoločenstva
- Stratégia EURÓPA 2020
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011- 2015
- návrh Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 - 2020
- Stratégiu rodovej rovnosti a akčný plán rodovej rovnosti na roky 2014 - 2019
- Akčný plán energetickej efektívnosti na roky 2014 - 2016 s výhľadom do roku 2020
- Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012-2016
- Národný program reforiem Slovenskej republiky 2015
- Program stability Slovenska na roky 2015-2018
- Marketingová stratégia Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2014 - 2020
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020
- Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020
- Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020
- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike
- Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 - 2020
- Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR

Vypracovanie predkladaného Spoločného programu rozvoja vyplýva zo zákona č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky, zo zákona o obecnom zriadení č. 369/1990 Zb. a zo zákona NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, v znení zákona č. 309/2014 Z.z. účinného od 1. januára 2015, kde je vymedzený obsah rozvojových dokumentov.

Navyše k tomu boli pri spracovaní dokumentu dodržané a rešpektované aj zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a tiež aj princípy regionálnej politiky Európskej únie podľa nariadení Rady (ES) č. 1083/2004, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia

o Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999.

10.2 Nadregionálna úroveň

Na nadregionálnej úrovni v zmysle zákona musí tento Program zohľadňovať ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku. Celé územie ZORD sa nachádza v okrese Žilina patriacom pod Žilinský samosprávny kraj - Vyšší územný celok Žilina. Nakoľko k dátumu spracovania na tejto úrovni ešte nebol schválený aktuálny program rozvoja, nemožno presne identifikovať súlad našich cieľov. Náš Program však bol spracovaný formou partnerstva 24 obcí, ktoré majú zástupcov aj na nadregionálnej úrovni a všetky ciele boli konfrontované so záujmami vyššieho územného celku, prezentovanými počas verejného pripomienkovania pripravovaného Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja pre roky 2014 - 2020. Vyšší územný celok predpokladá schválenie svojho rozvojového dokumentu koncom roka 2015, pričom v rámci projektu jeho prípravy bude zabezpečené jeho predstavenie odbornej a širokej verejnosti a uskutoční sa aj povinné posudzovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie (tzv. SEA) v zmysle Zákona 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. V prípade, že by nastali úpravy, ktoré by mohli spôsobiť nesúlad podľa § 8a ods. 1 zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, bude adekvátne Program aktualizovaný.

V rámci prípravy Programu bol rešpektovaný Územný plán veľkého územného celku Žilinského kraja ako záväzná územnoplánovacia dokumentácia na úrovni vyššieho územného celku.

10.3 Regionálna úroveň

Spoločný program rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina vychádza z Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Združenia Rajecká dolina z r. 2007. V tomto dokumente si členské obce stanovili smer ktorým sa chcú uberať a tento smer je záujem zachovať aj naďalej. Pri príprave Programu boli zohľadnené nové požiadavky jednotlivých obcí, ktoré niektoré obce sformulovali aj prostredníctvom svojich individuálnych programov rozvoja. Program je tiež v súlade s platnou územnoplánovacou dokumentáciou jednotlivých obcí.

11 ZÁVER

Spoločný program rozvoja Združenia obcí Rajecká dolina je strednodobý programovací dokument s časovým horizontom akčného plánu 5 rokov. Dokument bol spracovaný ako príručka pre riadenie rozvoja územia ako celku a zároveň pre jeho jednotlivé územné jednotky - obce. Dokument a jeho schválenie jednotlivými zastupiteľstvami členských obcí je zároveň splnením jedného zo základných predpokladov na predloženie žiadosti obce o poskytnutie dotácie zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov (finančné prostriedky z fondov Európskej únie).

V zmysle platnej legislatívy bude schválený Program otvoreným dokumentom, ktorý sa môže dopĺňať a aktualizovať podľa potreby.